

ژرفنگر در منطقه دژکرد از شهرستان اقلید انجام شد. دو نمونه آماری از اعضاء تعاونی و افراد غیرعضو را می‌آزماید که در آن داده‌ها با آمارهای مناسب و نرم‌افزار spss تجزیه و تحلیل شده است. نتایج نشان می‌دهد که فعالیت‌های متنوع این تعاونی در زمینه‌های نهالکاری و امور مربوط به آبخیزداری، امور عمومی و حتی تأمین مایحتاج مردم روستا متمرکز می‌باشد. کسانی که عضو این تعاونی شده‌اند دارای خانواده‌های پرجمعیت و وضعیت اقتصادی بالاتری نسبت به افراد غیرعضو بوده‌اند (این تفاوت‌ها از لحاظ آماری معنی‌دار بودند). میزان مشارکت اعضاء در فعالیت‌های عمومی قبل از تشکیل این تعاونی و دلایل عضویت افراد در تعاونی از دید اعضاء و افراد غیرعضو واکاوی و ارائه شد. نگرش اعضاء و افراد غیرعضو نسبت به تعاونی به دلیل خدمات در زمینه آبخیزداری مثبت ولی به دلیل عدم تأمین سایر تقاضاها در حد متوسط و پائین‌تر از آن است. در پایان مقاله توصیه‌هایی جهت توسعه این تعاونیها و یا راه‌اندازی تعاونی‌های جدید از این نوع به منظور متشکل کردن مردم در حفظ مراتع و منابع طبیعی ارائه می‌گردد:

مقدمه

بخش کشاورزی و منابع طبیعی با توجه به ظرفیت اشتغال، تأمین مایحتاج و غذای مردم، ارزآوری، سهم در تولید ناخالص ملی و... از مؤثرترین بخشهای اقتصادی کشور می‌باشد. حفظ و بهره‌گیری بهینه از این نعمات الهی، وظیفه همه قشرهای مملکت به ویژه دست‌اندرکاران مربوطه می‌باشد. در این راستا، مشارکت دادن مردم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مشارکت‌های مردمی ضمن اطمینان بیشتر از موفقیت، امیدواری به استمرار برنامه‌ها را در پی داشته و برنامه‌های توسعه را به توسعه پایدار مبدل می‌سازد. لذا مفهوم مشارکت مردم در حفظ و نگهداری از منابع آبی و خاکی و احیاء آنها در بخش کشاورزی از راهکارهای مهم در توسعه پایدار تلقی شده است. مشارکت به معنای ایجاد همبستگی جمعی (اوکلی، ۱۳۷۰) مطرح شده و به بسیج عمومی مردم برای

پژوهشی درباره: چگونگی مشارکت مردم در مدیریت حفظ و بهره‌برداری از منابع طبیعی

مطالعه موردی: شرکت تعاونی چندمنظوره آبخیزداران

دژکرد اقلید فارس

دکتر غلامحسین زمانی - مهندس فضل‌اله بهرامی *
مجله علمی پژوهشی «مجموعه‌های علمی و پژوهشی»

اشاره

تجربیات و بررسی‌ها، کارائی آن را تأیید کرده‌اند. در استان فارس سه شرکت تعاونی جامع توسط مدیریت آبخیزداری تأسیس شده است که ضمن رسیدگی به امور آبخیزداری و حفظ و بهبود سرمایه‌های آبی و خاکی مناطق روستایی به سایر زندگی مردم نیز می‌پردازند. این تعاونیها به دلیل جامعیت و موفقیت‌های نسبی کسب شده مورد استقبال روستائیان قرار گرفته است بدین ترتیب ضرورت دارد که با بررسی جامع این تعاونیها وضعیت آنان تبیین گردد. در این تحقیق که با روش توصیفی و مطالعه

منابع طبیعی تجدید شونده از سرمایه‌های ملی و باارزش کشورها محسوب شده و حفظ و بهبود آن از رسالت‌های عمده مردم و بخصوص بهره‌برداران و دست‌اندرکاران آن است. در این رهگذر راهکارهای متنوعی برای بهره‌گیری بهینه و حفظ مؤثر و پایدار منابع طبیعی مطرح شده که مشارکت دادن مردم از همه بیشتر مورد تأکید قرار گرفته است. تشکیل شرکت‌های تعاونی راهبردی مؤثر در مشارکت دادن مردم در امور مربوط به خویش شناخته شده و

گرچه ایجاد تعاونی‌ها سابقه طولانی برای مشارکت دادن مردم در امور مربوط به خود دارد، لکن به گونه‌ای که در فارس به عنوان شیوه‌ای از مدیریت جامع روستایی با اهدافی بسیار متنوع و فراگیر دنبال می‌شود، توجه همگان را به خود جلب کرده است.

توصیفی (Descriptive Research) و ژرف‌نگر؛ منطقه مورد مطالعه، دهستان دژکرد از بخش سده شهرستان اقلید فارس بود. وسعت حوزه آبخیز در این منطقه قریب به ۱۶۶۰۰ هکتار می‌باشد و از نظر جغرافیایی دارای شرایط اقلیمی مناسب (بارندگی سالانه ۶۰۰-۵۵۰ میلیمتر) می‌باشد. این دهستان دارای ۵۹۳۰ نفر جمعیت در قالب ۱۰۱۰ خانوار می‌باشد و بیشترین درصد اشتغال مربوط به کشاورزی و دامداری است.

جمعیت مورد مطالعه اعضاء تعاونی و افراد غیرعضو در تعاونی دژکرد اقلید و شیوه نمونه‌گیری از نوع طبقه‌بندی تصادفی بود؛ به این نحو که پس از تقسیم جمعیت به دو طبقه عضو و غیرعضو، از هر طبقه ۳۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه بود که بوسیله پنج تن از اساتید و متخصصان تأیید گردید و به منظور تعیین بایابی پرسشنامه، یک مطالعه راهنما (Pilot Study) ترتیب داده شد و تعداد ۱۵ نفر از اعضای شرکتهای تعاونی تولید در منطقه سپیدان به طور تصادفی انتخاب شدند. براساس نتایج این مطالعه، پرسشنامه اصلاح و تکمیل گردید.

یافته‌های پژوهش

تعاونی چندمنظوره آبخیزداران دژکرد اقلید در سال ۱۳۷۷، با هدف حفظ منابع آبی و خاک و جلوگیری از تخریب جنگلها و مراتع و همچنین مدیریت جامع روستایی تشکیل شد. این تعاونی در حال حاضر ۵۵۰ عضو دارد از آنجا که دهستان دژکرد در یک منطقه کوهستانی قرار گرفته، دارای مراتع و زمینهای با شیب زیاد است. به همین خاطر هر ساله حجم زیادی از خاک این منطقه بوسیله آب شسته شده و مورد فرسایش قرار می‌گیرد. ذیلاً عملکرد این تعاونی در راستای اهداف تعیین شده و نتایج این پژوهش ارائه می‌گردد:

فعالیت‌های تعاونی

از جمله فعالیت‌های تعاونی آبخیزداران دژکرد موارد زیر است:

به عهده گرفتن پروژه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی توجه دارد. تفسیر دیگری که از مشارکت ارائه می‌شود آن را به عنوان فرایند اختیار دادن به محرومان جامعه و شناخت تفاوتها در قدرت اقتصادی و سیاسی بین طبقات و گروه‌های مختلف اجتماعی مورد تأکید قرار می‌دهد.

از راهکارهای مهم و بسیار مؤثر مشارکت دادن روستائیان که در حفظ مراتع و مدیریت پایدار نظام منابع طبیعی مورد دقت و کنکاش قرار گرفته ایجاد تعاونی‌ها است. گرچه ایجاد تعاونی‌ها سابقه طولانی برای مشارکت دادن مردم در امور مربوط به خود دارد، لکن به گونه‌ای که در فارس به عنوان شیوه‌ای از مدیریت جامع روستایی با اهدافی بسیار متنوع و فراگیر دنبال می‌شود، توجه همگان را به عنوان راهبردی نو به خود جلب کرده است. در این پروژه تحقیقاتی سعی شده است که ضمن وا‌کاوی شرایط اقتصادی، اجتماعی و محیطی مؤثر بر شکل‌گیری شرکت تعاونی چندمنظوره آبخیزداران دژکرد از شهرستان اقلید فارس، دستاوردهای آن مورد بررسی قرار گرفته و توصیه‌های عملی جهت توسعه اینگونه تعاونی‌ها ارائه گردد:

اهداف تحقیق

در این تحقیق اهداف زیر دنبال شد:

- ۱- بررسی ویژگی‌های تعاونی چندمنظوره آبخیزداری دژکرد اقلید براساس معیارهای اقتصادی، اجتماعی و شرایط محیطی.
- ۲- تعیین میزان مشارکت افراد در تعاونی چندمنظوره آبخیزداری و در نتیجه استنباط میزان مشارکت آنان در مدیریت حفظ منابع طبیعی
- ۳- ارزیابی نگرش افراد نسبت به تعاونی و فعالیتهای آن
- ۴- جمع‌بندی و ارائه توصیه‌هایی برای راداندازی و توسعه چنین تعاونی‌هایی در سایر نقاط.

روش تحقیق، جمعیت و منطقه مورد مطالعه

روش تحقیق در این مطالعه از نوع

جدول ۱- مقایسه برخی ویژگیهای فردی در بین افراد عضو و غیر عضو (t-test)

متغیر	آزمودنیها (N)	میانگین	SD	t	P
سن (سال)	عضو (۳۰) غیر عضو (۲۹)	۴۲/۳۳ ۳۷/۲	۱۶/۵ ۱۶/۲	۱/۲۱	۰/۲۳
سطح تحصیلات (به سال)	عضو (۲۶) غیر عضو (۲۴)	۶/۳ ۴/۶	۴/۹ ۲/۹	۱/۵۱	۰/۱۳
تعداد اعضاء خانواده (نفر)	عضو (۲۴) غیر عضو (۲۹)	۶/۷ ۲/۴	۲/۰۵ ۱/۴	۸/۵۶	۰/۰۰۰
میزان مالکیت زمین (هکتار)	عضو (۳۰) غیر عضو (۲۵)	۵/۲۶ ۳/۵۷	۱۲/۴۲ ۴/۹۶	۰/۳۸	۰/۴۱
درآمد کل (به تومان در سال)	عضو (۲۶) غیر عضو (۱۵)	۸۵۹۶۱۵ ۳۶۱۶۶۶	۸۲۲۸۵۴ ۲۱۶۶۸۴	۲/۳	۰/۰۲۷
درآمد از شغل جنبی (به تومان در سال)	عضو (۲۷) غیر عضو (۲۴)	۱۲۰۳۷۰ ۳۳۳۳۳	۱۱۰۸۸۴ ۸۱۶۴۹	۱/۴۶	۰/۱۵
درآمد از شغل اصلی (به تومان در سال)	عضو (۱۴) غیر عضو (۱۱)	۱۴۳۵۷۱۴ ۱۴۵۴۵۴	۱۰۷۹۹۷۴ ۱۱۷۲۴۹	۲/۶۹	۰/۰۱۳

مشارکت قبل از تشکیل تعاونی به منظور بررسی سابقه حضور و همکاری افراد در فعالیتهای اجتماعی به عنوان زمینه قبلی و داشتن روحیه و یا تجربه کارهای گروهی، با طرح ۴ سؤال یا گزینه سنجیده شد. نتیجه محاسبات آماری نشان داد که در طیف صفر تا چهار میانگین مشارکت اعضاء در فعالیتهای اجتماعی ۲/۴۷ یا کمی بالاتر از متوسط بوده است.

مشارکت اعضاء تعاونی در زمان شکل گرفتن شرکت با ۵ سؤال سنجیده شد که در جدول ۲ عرضه گشته است. همانطور که ملاحظه می شود، میانگین مشارکت

جدول ۲- میزان مشارکت اعضاء در مرحله شکل گیری تعاونی

موضوع	میانگین پاسخها (از ۴)	SD
نقش فرد در تصمیم گیری های مربوط به تشکیل تعاونی	۱/۹	۱/۲۹
نقش فرد در جمع آوری افراد برای جلسات	۱/۸	۱/۲۷
نقش فرد در تصمیم گیری های مربوط به خرید، احداث یا اجاره محل کار شرکت	۰/۹	۱/۱۳
نقش فرد در جمع آوری مبلغ سهام و ثبت نام	۱/۲	۱/۴۶
نقش فرد در تشویق افراد برای شرکت در انتخابات	۲/۵	۱/۲۷

امتیاز پاسخها براساس طیف لیکرت (هیچ=۰، کم=۱، متوسط=۲، زیاد=۳، خیلی زیاد=۴) می باشد.

افراد در زمان شکل گیری و تلاش آنان برای شکل گیری شرکت تعاونی حدود ۱/۶۶ از ۴، یا به عبارت دیگر کمتر از متوسط بوده است.

دلایل عضویت و موانع مشارکت

از افراد عضو در تعاونی آبخیزداران دژکرد دلایل عضویت سؤال شد، همچنین دیدگاه افراد غیر عضو نسبت به دلیل و انگیزه عضویت افراد عضو بررسی گشت که مهمترین دلایل عضویت به ترتیب، در جدول ۳ آمده است.

همانگونه که ملاحظه می شود، دیدگاه افراد عضو و غیر عضو در مورد دلایل عضویت بسیار به هم نزدیک است.

مهمترین موانع مشارکت در شرکت های تعاونی آبخیزداری از نظر افراد عضو و غیر عضو نیز سؤال شد که در جدول ۴ به ترتیب اهمیت، نشان داده شده است.

نگرش نسبت به تعاونی

نگرش نسبت به تعاونی و فعالیتهای آن، در بین اعضاء با ۷ سؤال مورد سنجش قرار

غیر عضو تفاوت معنی داری وجود دارد. **میزان مشارکت اعضاء** برای سنجش میزان مشارکت به دو مرحله: (۱) مرحله قبل از تشکیل تعاونی آبخیزداری و (۲) مرحله شکل گیری تعاونی آبخیزداری، تقسیم شد. میزان مشارکت در هر مرحله با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

$$y = \sum_{i=1}^s n_i \cdot v_i$$

$$z = \frac{\sum_{i=1}^s n_i \cdot v_i}{Nm}$$

y = امتیاز هر متغیر
I = شماره گزینه
n = فراوانی هر گزینه
v = ارزش هر گزینه (هیچ=۰، کم=۱، متوسط=۲، زیاد=۳، خیلی زیاد=۴)
m = تعداد گزینه های مورد سنجش
N = فراوانی پاسخ دهندگان
z = میزان مشارکت ۰ < z < ۴

- نهالکاری بالغ بر ۱۰۰ هکتار از زمینهای پرشیب با قلمه انجیر؛
- سکوبندی و خشکه چینی باغهای انگور؛
- اعطای اعتبارهای بانکی در بین مردم برای نهالکاری و فعالیتهای آبخیزداری؛
- خرید محصولات کشاورزی اعضاء؛
- ایجاد ۲۳ واحد گاوداری؛
- ایجاد ۴ استخر ذخیره آب؛
- ایجاد خانه بهداشت دام؛
- جمع آوری زباله ها از سطح روستا؛
- ایجاد فروشگاه و عرضه مایحتاج مردم.

ویژگیهای جمعیت شناختی افراد عضو و غیر عضو

از آنجا که جمعیت مورد مطالعه به دو طبقه عضو و غیر عضو تقسیم شده بود از هر طبقه ۳۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شد که از افراد عضو ۳۰ پرسشنامه کامل مربوط به ۲۳ مرد و ۷ زن؛ و از افراد غیر عضو ۲۹ پرسشنامه کامل مربوط به ۲۲ مرد و ۷ زن، بدست آمد. جدول ۱ متوسط سن، سطح تحصیلات، تعداد اعضاء خانواده، متوسط میزان مالکیت، درآمد کل، درآمد از شغل اصلی و جنبی افراد عضو و غیر عضو را نشان می دهد. میانگین متغیرهای مذکور مربوط به گروههای عضو و غیر عضو تعاونی مورد مقایسه آماری قرار گرفت و نتایج نشان داد که متغیرهای اعضاء خانواده، درآمد کل و درآمد از شغل جنبی بین افراد عضو

جدول ۳- دلایل عضویت در تعاونی از نظر افراد عضو و غیر عضو به ترتیب اهمیت

دلایل عضویت در تعاونی	دلایل عضویت در تعاونی
از نظر افراد غیر عضو	از نظر افراد عضو
دریافت نهاده‌های کشاورزی	دریافت نهاده‌های کشاورزی
حاصل مشکلات تولیدی	افزایش در آمد
افزایش درآمد	اشتغال
توسعه کشاورزی	توسعه کشاورزی
توسعه روستا	توسعه روستا
همراهی با مردم	

جدول ۴- موانع مشارکت از نظر افراد عضو و غیر عضو به ترتیب اهمیت

موانع مشارکت از	موانع مشارکت از
نظر افراد عضو	نظر افراد غیر عضو
کمبود وقت	مشکلات خانوادگی
گرفتناری شغلی	عدم اطلاع از تشکیل تعاونی در مراحل اولیه
مشکل اقتصادی	کمبود درآمد و مشکل اقتصادی
عدم اجرای تعهدات توسط شرکت تعاونی	کمبود زمین
احساس تمسک در ارائه خدمات به اعضا	احساس تمسک در ارائه خدمات توسط تعاونی

گرفت و نتایج نشان داد که تنها ۴۵ درصد اعضا نگرشی بالاتر از متوسط یا نسبتاً مثبت نسبت به تعاونی داشتند. یکی از سؤلهایی که نگرش افراد را مورد سنجش قرار می‌داد مربوط به فعالیتهای آبخیزداری و نقش تعاونی در فعالیتهای آبخیزداری نظیر: سکوبندی، ایجاد سدهای خشکه چین در باغها و مراتع بود و اکثریت افراد عضو اذعان داشتند که تعاونی در این مورد فعالیت زیادی انجام داده و یکی از موارد موفقیت تعاونی را مسربوط به فعالیتهای آبخیزداری و جلوگیری از فرسایش زمینهای پرشیب و حفظ منابع آبی و خاکسی می‌دانستند (جدول ۵). حتی افراد غیر عضو نیز اظهار می‌کردند که در مورد فعالیتهای آبخیزداری و حفظ منابع آبی و خاکسی، کار زیادی توسط تعاونی، انجام گرفته است. برای سنجش نگرش کلی افراد عضو و غیر عضو یک سؤال به این گونه پرسیده

شد که: در صورت تأسیس تعاونی دیگری در این منطقه و با همین شرایط آیا در آن عضو می‌شوند یا خیر؟ در پاسخ به این سؤال ۹۳ درصد افراد عضو جواب مثبت دادند و از افراد غیر عضو ۸۹ درصدشان به سؤال ذکر شده جواب مثبت دادند. همانگونه که ملاحظه می‌شود نگرشی که با یک سنج ۷ موردی، مورد سنجش قرار گرفته با نگرشی که با یک سؤال کلی مورد سنجش قرار گرفته، تناقص دارند. این تناقص را اینگونه می‌توان تحلیل کرد که چون افراد دارای تقاضاها و انتظارات زیادی بودند که خارج از حوزه فعالیت شرکت بوده و شرکت نتوانسته آنها را برآورده کند اکثریت افراد نگرش پائین‌تر از متوسط یا نگرش ضعیفی نسبت به شرکت تعاونی آبخیزداری داشته ولی آبخیزداری مثبت و جذب اعضا و جلب توجه غیر اعضا به فعالیتهای شرکت تعاونی شده است.

مردم در حفظ و مدیریت منابع طبیعی، تعاونی‌ها می‌باشد که در استان فارس از راهبرد جدید آن یعنی: تعاونی‌های چند منظوره آبخیزداران استفاده شده و موفقیت‌هایی را در برداشته که توجه همگان را به عنوان راهبردی نو به خود جلب کرده است.

همانگونه که در قسمت میزان مشارکت ذکر شد، میزان مشارکت در قبل از تشکیل متوسط به بالا بوده و در قسمت شکل‌گیری تعاونی نیز، میزان مشارکت افراد در حد متوسط بوده است. همچنین در قسمت نگرش نسبت به فعالیتهای تعاونی نیز دیده شد که اعضا اذعان کردند تعاونی در فعالیتهای مربوط به آبخیزداری خیلی موفق بوده است و توانسته حجم زیادی از فعالیتها را در این زمینه انجام دهد و از فرسایش منابع آبی و خاکسی جلوگیری کند، گرچه اعضا تعاونی از بعضی عملکردهای تعاونی راضی نبودند

جدول ۵- نگرش اعضا نسبت به فعالیتهای تعاونی

میانگین	فراوانی پاسخها					گزینه‌ها
	هیچ	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	
از ۴						
۳/۰۳	۱	۰	۳	۱۴	۸	نقش تعاونی در انجام فعالیتهای آبخیزداری
۱/۸	۴	۵	۱۵	۵	۱	ارتباط برنامه‌ها با مشکلات اعضا
۱/۶	۸	۶	۵	۹	۱	دسترسی به نهاده‌ها
۱/۵	۸	۷	۸	۶	۱	نقش تعاونی در افزایش درآمد اعضا
۱/۷	۷	۴	۱۰	۶	۲	نقش تعاونی در ارائه تسهیلات اعتباری
۲/۸	۵	۶	۹	۱۰	۰	نقش تعاونی در افزایش عملکردهای محصولات
۲	۳	۳	۱۴	۹	۰	نقش تعاونی در اشتغال افراد

نتیجه‌گیری

منابع طبیعی یکی از نعمات الهی است که در اختیار انسان فرار گرفته و حفظ و بهره‌گیری بهینه از این نعمات الهی، وظیفه همه قشرهای مملکت به ویژه دست‌اندرکاران مربوطه می‌باشد. در این راستا مشارکت دادن مردم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و ضامن حفظ و بهره‌برداری صحیح از منابع آبی و خاکسی و جلوگیری از استفاده نادرست از آنها می‌باشد. یکی از راهکارهای مشارکت

ولی در کل از تعاونی رضایت داشتند و این نوع تعاونی را نسبت به تعاونی‌های که تا به حال در منطقه تشکیل شده بی‌نظیر ذکر می‌کردند و اعتقاد داشتند که این تعاونی قادر به مدیریت جامع روستایی و عامل مشارکت مردم در همه امور و در نتیجه حفظ و مدیریت منابع طبیعی است با این شرط که نقاط ضعف آن را مرتفع سازند.

پیشنادهایی برای توسعه تعاونیهای آبخیزداری

(۱) طراحی و ارائه برنامه‌های تعاونی

نقش تعاونی‌ها در بهبود وضعیت اقتصادی اجتماعی کارگران و حاشیه‌نشینان هند

شریت. ک. بهومیک* - ترجمه: علی اصغر مقصودی

□ قسمت سوم

را دچار مشکل کرده بود. از این رو، این شرکت نمی‌توانست سفارش‌ها را به موقع آماده کند و بتدریج بازارش رو به زوال گذاشت. شرکت نمی‌توانست برای حل مشکلاتش از این واحد استفاده کند. صاحبان شرکت نیز علاقه‌ای به صرف هزینه اضافی نداشتند. اختلافات جدی بین اعضای خانواده‌ای که مالک کارخانه بودند وجود داشت، که به بحران در تصمیم‌گیری‌های دراز مدت درمورد سرمایه شرکت کمک می‌کرد.

در سال ۱۹۷۵ شرکت کارخانه را تعطیل کرد، چرا که قادر به پرداخت دستمزدها نبود. کارگران که ۲۹۰ نفر بودند شرکت را ترک کردند. اتحادیه سعی کرد تا مالکان را وادار کند که کارخانه را بازگشایی کنند یا دستمزدهای عقب افتاده را پرداخت کنند، اما این کار نتیجه‌ای

تعاونی ۹۵ نفرند و این تعاونی در دهم سپتامبر ۱۹۸۰ به ثبت رسیده است.

این تعاونی به تولید سیم در اندازه‌های مختلف جهت استفاده در جرثقیل‌ها و دیگر ابزارآلات حمل و نقل، می‌پردازد. در کارگاه‌های ساخت این تعاونی مواد ریخته‌گری در مقیاس‌های کوچک و متوسط تولید می‌شود که مورد نیاز واحدهای صنعتی بزرگتر است. شرکت تولید سیم با مسؤولیت محدود، نام اصلی این تعاونی بود این شرکت در سال ۱۹۶۲ تأسیس شده بود و بازار خوبی برای محصولاتش داشت. مشکلات این شرکت در دهه هفتاد وقتی که کلکته با کمبود نیروی برق روبرو شد، آغاز گردید.

کارخانه به منبع قدرت منظم و با قاعده‌ای نیاز داشت تا موتورش را به حرکت درآورد و قطع مکرر برق تولید آن

۱-۲-۴ تعاونی تولید سیم

تشکیل تعاونی صنعتی تولید سیم با مسؤولیت محدود در منطقه پانی هاتی در ناحیه پاراگاناس در شمال کلکته قرار دارد. این کارخانه دارای ۱۰۶ کارگر است که ۹۰ نفر از آنها در کارگاه‌های مختلف، ۶ تن از آنها در بخش اداری و ۶ نفر نیز در حوزه امنیتی و نگهبانی کارخانه کار می‌کنند. به علاوه، دو مهندس و دو طراح نیز در آن کار می‌کنند. تعاونی یک رئیس اجرایی را جهت مشاوره در تمام امور شرکت به خدمت گرفته بود. اما او در سال ۱۹۹۷ استعفا داد.

در حال حاضر مدیریت تعاونی، توسط کمیته مدیریتی منتخب، متشکل از رئیس، منشی و هفت نفر اعضای کمیته است. رئیس یک کارمند اداری است، در حالی که منشی یک کارگر است. کل اعضای

تصور کنند که خریداران چنین پول کلانی را باید یکجا بپردازند. منابع مالی تعاونی خیلی کمتر از مبلغ مورد نیاز بود. با اینحال کارگران تصمیم گرفته بودند که شرکت را بخرند و شروع به جمع آوری پول اولیه از منابع مختلف کردند. آنها از دیوان عالی خواستند که آخرین مهلت پرداخت پول اولیه را تمدید کنند. دیوان عالی موافقت کرد که مهلت را به مدت ۲ ماه تمدید کند. آنگاه کارگران دست به کار شدند تا از موقعیت استفاده کنند.

علیرغم تلاش آنها، اندوخته تعاونی به کمتر از یک چهارم پول اولیه رسید. کارگران تصمیم گرفتند تا از گرفتن مستمری شان در چند ماه آینده صرف نظر کنند و بدین ترتیب به تهیه وجه مذکور کمک کنند. وقتی که حتی این اقدام نیز به جایی نرسید، کارگران تصمیم گرفتند بطور انفرادی در حد توان خود کمک کنند. بعضی از کارگران وام شخصی گرفتند تعدادی دیگر جواهرات همسرانشان را فروختند، بعضی نیز اموال شخصی خود را فروختند تا مبلغ اندوخته شده را زیاد کنند. بعد از اینکه اندوخته‌های خود را روی هم ریختند، بالاخره توانستند پول لازم را تهیه کنند. آنها پول را به دیوان عالی دادند و بلافاصله به تعاونی اجازه داده شد که امور کارخانه را بدست گیرد و این البته به این شرط بود که تمام مبلغ در ظرف شش ماه پرداخت شود. خوشبختانه با موافقت یک بانک با اعطای وام جهت مابقی مبلغ مشکل حل شد. بدین ترتیب در ماه می ۱۹۸۶ تعاونی مالک کارخانه شد.

وقتی تعاونی امور کارخانه را بدست گرفت، تعاونی ۶۹ عضو داشت. متوسط مستمری آنها ماهانه ۴۵۰ روپیه بود، که خیلی کم بود. بعد از مالکیت تعاونی، این مبلغ را می‌شد افزایش داد، اما اعضای تعاونی معتقد بودند که مهمترین وظیفه آنها قبل از این کار بهبود وضعیت ماشین آلات و افزایش محصول است. این اقدامات ثبات دراز مدت تعاونی را در پی داشت. در مجمع عمومی در مورد این موضوعات تصمیم‌گیری شد. برخی از آنها (اقلیت آنها) اظهار داشتند که منابع مالی شخصی آنها مصرف شده است و مستمری

تعویض شوند و یا ارتقا یابند. از آنجا که تعاونی صاحب ماشین‌ها نبود نمی‌توانست آنها را تعمیر کند. دیوان عالی صرفاً اجازه اجاره اموال شرکت را داده بود، از این رو تعاونی نمی‌توانست اموال اجاره‌ای را تعویض یا تعمیر کند. تعاونی می‌توانست برای دریافت اجازه ارتقا ماشین‌آلات به دیوان عالی متوسل شود، اما منابع مالی این کار را از کجا تأمین کند. رابرتی‌های انجام گرفته توسط رهبران اتحادیه نشان داد که هیچ مؤسسه مالی حاضر به اعطای وام برای این اقدام نیست، چرا که تعاونی صاحب اموال نبود.

تنها راه باقیمانده برای تعاونی خرید شرکت بود، اما آنها منابع مالی کافی برای این کار نداشتند. بعد از یک سری مباحثات و گفتگوها که بین کارگران و رهبران محلی انجام شد، این اتفاق نظر حاصل شد که تعاونی باید شرکت را بخرد. کارگران مصمم شدند که این پول را جمع کنند. در دوم ژوئن ۱۹۸۵ تقاضایی مبنی بر اینکه اموال شرکت حراج شود و به تعاونی شانس نسبتاً خوبی داده شود که قیمت خرید را معلوم کند، به دیوان عالی فرستاده شد. تعاونی درخواست کرد که اگر قیمتی را که معلوم می‌کند پذیرفته شود، باید به آنها اجازه دهند که مبلغ را به صورت اقساط بپردازند.

بر اساس این درخواست دیوان عالی روز ۲۴ ژانویه ۱۹۸۶ را برای حراج تعیین کرد. آنگاه اعضاء سمی کردند تا آنجا که می‌توانند پول جمع کنند تا شرکت را بخرند. آنها مستمری را کاهش دادند و اضافه کاری کردند تا پس انداز را بیشتر کنند. قیمت کل خرید ۱۴۵۰۰۰۰ روپیه تعیین شد، که برای تعاونی مبلغ کلانی بود تا پرداخت کند و از تاریخ حراج، به مدت شش ماه وقت دارد که کل مبلغ را بپردازد. زمان پرداخت پول اولیه دو هفته پس از تاریخ حراج تعیین شد.

جمع آوری پول اولیه یک مشکل عمده برای تعاونی بود. وقتی که کارگران که عضو تعاونی هم بودند در خواست خود را مبنی بر خرید شرکت به دیوان عالی ارائه کردند، فکر می‌کردند اجازه خواهند داشت کل پول را به صورت اقساط چند ساله بپردازند. آنها هرگز نمی‌توانستند

نداشت. این وضعیت در سه سال بعد نیز ادامه یافت. از این رو، چند تن دیگر از کارگران نیز به دنبال کار در جای دیگر، شرکت را ترک کردند. در نهایت در سال ۱۹۷۸ مالکان برای دریافت اجازه تسویه حساب و برچیدن شرکت، به دیوان عالی متوسل شدند.

کارگران در آغاز با شنیدن این اخبار شوکه شدند. رهبران اتحادیه آنها نیز درگیر این مشکل شدند و پیشنهاد کردند که کارگران باید سعی کنند از طریق تشکیل یک تعاونی شرکت را اداره کنند. اتحادیه هم تلاش کرد تا دولت جناح چپی را که تازه انتخاب شده بود را متقاعد کند که شرکت را به کارگران واگذار کند. ۹۵ کارگری که در طول این سه سال تعطیلی شرکت با اتحادیه باقی مانده بودند، گرد هم آمدند تا تعاونی تشکیل دهند. بعد از به ثبت دادن این سازمان، این کارگران به دیوان عالی متوسل شدند و از آن خواستند تا به تعاونی فرصت اداره شرکت داده شود نه اینکه آن را به حراج بگذارند. اگر با اجازه دادن کارخانه و ماشین آلات آن موافقت می‌شد، آنوقت تعاونی می‌توانست کارهایی را انجام دهد که برای تعاونی و اعضای فقیرش درآمد داشته باشد. دیوان عالی با این امر موافقت کرد، اما در ضمن اشاره کرد که این توافق بایستی هر سال تجدید شود. به علاوه، این امر باید تا زمانی ادامه یابد که شقوق دیگری برای واگذاری دارایی شرکت پیدا نشده باشد. تعاونی چند سالی بدین منوال کار کرد.

در آغاز کسب و کار خوب نبود و کارگران برای گذران زندگی مستمری ناچیزی دریافت می‌کردند بعد از قریب یک سال وضعیت بهتر شد، طوری که تعاونی توانست بطور منظم از مشتری‌ها سفارش بگیرد. در سال ۱۹۸۵، تعاونی به ثبات دست یافت و اعضایش توانستند حقوق بیشتری بگیرند. آنگاه اعضاء شروع به بحث در این مورد کردند که آنها می‌توانند درآمدشان را از طریق تولید محصولات خودشان و نه انجام کار برای دیگران، افزایش دهند. اما حرف زدن راجع به این کار از انجام‌دادنش ساده‌تر بود. برای شروع تولید محصولات، لازم بود که تعدادی از ماشین‌ها تعمیر یا

که این واحد در صورت داشتن سرمایه جاری می‌توانست به بهره‌وری بیشتری دست یابد داشتن سرمایه، تعاونی را قادر می‌ساخت که برای انجام سفارشات مواد خام بخرد. بخاطر کمبود سرمایه، تعاونی نمی‌توانست کسب و کارش را با دریافت سفارش بیشتر رونق بخشد.

کمبود سرمایه جاری بیشتر به این خاطر بود که تعاونی نتوانسته بود نه از بانک و نه از دولت ایالتی اعتبار بگیرد. بلافاصله بعد از بازپرداخت وام بانکی برای خرید این واحد، وام دیگری به عنوان سرمایه جاری به تعاونی اعطا شد که تعاونی متعهد شد که در وقت مقرر آن را بازپرداخت نماید. با اینحال بعد از آن، علیرغم ایجاد سابقه‌ای خوب در بازپرداخت وام، تعاونی نتوانست این وامها را جذب کند. ما پی بردیم که بانک برای اعطای وام ضمانت می‌خواهد. تعاونی وام‌های قبلی را با ضمانت دولت ایالتی گرفته بود. بدبختانه، همچون دیگر موارد دولت ایالتی از ضمانت تعاونی امتناع کرد.

از این رو، با وجود اینکه تعاونی در وضعیتی بود که می‌توانست کسب و کارش را بیشتر رونق دهد، اما برای این کار با کمبود سرمایه جاری روبرو بود. این امر بطور جدی سوددهی این بنگاه را تحت شعاع قرار داد. تعاونی ناگزیر بود که از منابع خودش برای خرید مواد خام، تعمیرات، ارتقاء ماشین‌آلات و هزینه‌های متفرقه دیگر استفاده کند. بیشتر بنگاه‌های تجاری دیگر برای پوشش دادن این قبیل هزینه‌های فوری و ضروری وام می‌گرفتند. فساد در بدست آوردن قراردادهای همچنین دریافت وجوه دیگر مشکل عمده تعاونی بود. معمولاً سفارش‌ها از دولت گرفته می‌شد و مشتریان اصلی تعاونی دولت‌های ایالتی بودند به من گفتند حتی بعد از بستن قرارداد براساس مزایده و مناقصه، از تعاونی توقع داشته‌اند که برای تسریع در پرداخت وجوه رشوه پرداخت کند. اگر رشوه پرداخت نمی‌شد پرداخت وجوه به تعویق می‌افتاد. این یک مشکل مشترک برای بیشتر تعاونی‌های مورد مطالعه بود، که در مورد سفارشات دولت یا شهرداری صدق می‌کرد. در نهایت

تولید، بعداً به عنوان رئیس تعاونی برگزیده شد. کارگران خوشنود شدند و دیدگاهشان بزودی ثمر داد. تعاونی شاهد رشد سریعی بود. در اوایل سال ۱۹۹۲، به علت افزایش حجم کار، تعداد کارگران به ۱۱۰ نفر افزایش یافت و حجم معاملات شرکت نیز ده برابر شد. در سال ۲۰۰۰ آنها قادر بودند بیش از دیگر کارگران منطقه در آمد داشته باشند.

کارگران، علاوه بر افزایش دستمزد، از مزایای دیگری نیز برخوردار شدند. آنها تحت پوشش بیمه بیماری و حوادث قرار گرفتند. این برنامه از قبل اجرامی شد، چرا که بیمه برای بنگاه‌هایی در این مقیاس اجباری است، اما در طول تعطیلی کارخانه این برنامه متوقف شده بود. این امر بر مزایای بازنشستگی کارگران تأثیر می‌گذاشت. تعاونی تصمیم گرفت برنامه را از نو شروع کند و بدهی‌های روی هم انباشته شده را نیز پرداخت کرد دیگر برنامه‌های مرتبط با بیمه اجتماعی برنامه پاداش گروهی بود که با پرداخت معوقه‌های سال ۱۹۸۱ اکنون، این برنامه نیز از سر گرفته شد. هزینه‌های تعاونی بالا رفت به گونه‌ای که تعمیر و بهبود زیر ساختار تعاونی ضرورت یافت. دولت ایالتی مبلغ ۳۰۰۰۰۰ روپیه وام بدون بهره در اختیار تعاونی قرار داد. تعاونی ۲۰۰۰۰ روپیه آن را صرف تعمیر ساختمان کارخانه کرد. همچنین یک ژنراتور ۸۱ کیلو واتی خرید تا کمبود نیروی برق را جبران کند. مدیریت قبلی، بخاطر گرانی نیروی برق از نصب چنین ژنراتوری خودداری کرده بود. این کارگران به این خاطر ژنراتور را خریدند که تشخیص داده بودند کارخانه‌ای که خوب اداره می‌شود باید سوددهی بیشتری نیز داشته باشد. بخش عمده هزینه ژنراتور از طریق منابع مالی خود تعاونی تأمین شده بود به علاوه، وام دولت در ظرف چهار سال برگردانده شد. در سال ۱۹۹۲ وام دولت بازپرداخت شد. گرچه تعاونی به پیشرفتهای مهمی دست یافته بود، اما با مشکلاتی روبرو بود که مانع توسعه بیشتر آن می‌شد. یکی از مشکلات اصلی‌ای که تعاونی با آن روبرو بود نبود سرمایه جاری بود. اعضای کمیته مدیریت به من گفتند

باید افزایش یابد تا وضعیت مالی شان بهبود یابد. دیگران می‌گفتند که بهبود وضعیت کارخانه مهم‌تر است. کارگران فداکاری کرده و ماهها با سختی زندگی کرده بودند. آنها می‌توانستند این سختی را تا چند ماه دیگر هم تحمل کنند تا وضعیت بهتر شود.

بالاخره کارگران تصمیم گرفتند که بنا به ضرورت بهبود وضعیت کارخانه، دستمزدها افزایش نیابد تا از این طریق هزینه‌ای به کارخانه تحمیل نشود.

موضوع دیگری که کارگران حس کردند از اهمیت بسزایی برخوردار است، نیاز به پرسنل فنی و ماهر و ذیصلاح بود. آنها می‌توانستند وضعیت ماشین‌آلات را بهبود بخشند ولی آیا می‌توانستند امور فنی کارخانه بازسازی شده را هم سروسامان دهند؟ اگر این ماشین‌آلات را که با دریافت وام سرهم بندی کرده بودند با حداکثر ظرفیت کار نمی‌کردند، تمام تلاش‌های آنها بی نتیجه می‌ماند. آنها به پرسنل فنی تعلیم دیده‌ای نیاز داشتند اما کدام مدیر فنی ای حاضر بود به بنگاهی، که در مضیقه شدید مالی بود، ملحق شود؟ کارگران نتیجه گرفتند که باید به کسانی که مایل هستند به آنها پیوندند و در اداره این بنگاه به آنها کمک کنند، حقوق بیشتری بپردازند. منشی کمیته مدیریت به من گفت «ما به این نتیجه رسیدیم که ما به آدمهای خوب نیاز داریم. ما به یک مهندس برای اداره کارخانه و چند مدیر برای افزایش فروش نیاز داریم». ما تحصیلات چندانی نداریم. ما می‌توانیم در کارخانه کار کنیم و کالاهایی تولید کنیم ولی نمی‌توانیم به شرکتهای بزرگ برویم و از آنها بخواهیم که محصولات ما را بخرند. کی با ما حرف می‌زنه؟ از این رو به این نتیجه رسیدیم که اگر ما ماهانه ۵۰۰ روپیه می‌گیریم، در صورت لزوم، باید به مدیرانمان ماهانه ۵۰۰ روپیه بپردازیم. آینده این کارخانه آینده ماست. ما باید آن را به موفقیت برسانیم»

بدین ترتیب آنها دو مدیر یکی در بخش تولید و دیگری در بخش برنامه‌ریزی، امور مالی و نظارت بر بازاریابی را به کار گرفتند هر دو عضو تعاونی شدند. مدیر

تعاونی در بعضی موارد نیز مستقیماً بازاریابی می‌کند اما این بیشتر خاص بینگادهای بزرگتر است. مثل تولید ماشین آلات سنگین برای حمل ذغال سنگ که توسط یک شرکت خصوصی بزرگ مهندسی انجام می‌شود. این شرکت تأمین کننده پیش‌پرداخت برای تعاونی نیز بود تا بتواند به تولید تجهیزات بپردازد. روشن است که تعاونی نمی‌توانست تجهیزات را تولید کند، چرا که سرمایه لازم را برای سازماندهی تولید و بازاریابی محصولات در اختیار نداشت. هر دو جنبه مستلزم وجود منابع مالی بیشتری بود. از این رو می‌توانیم ببینیم که نبود اعتبار و وجود فساد دو مانع عمده بهبود عملکرد تعاونی بودند.

۱-۵ نتیجه‌گیری:

تعاونی‌ها و از زیر سلطه خارج کردن کارگران

در بخش‌های قبلی، ما در مورد دو نوع تعاونی که در دوشهر مختلف قرار دارند بحث کردیم. علیرغم تفاوت‌هایی که در بین این تعاونی‌ها وجود دارد، چند حالت مشترک را می‌توان در بین آنها یافت. اول از همه اینکه همه آنها به ابتکار و با کمک اتحادیه‌ها تأسیس شده‌اند. این جنبه برای تشکیل تعاونی‌ها بسیار مهم بود. تعاونی‌های جوی گردا در احمدآباد را اس. ای. دبلیو. آ به عنوان بخشی از فعالیت‌های اتحادیه تأسیس کرد.

اس. ای. دبلیو. آ به عنوان بخشی از فعالیت تجاری‌اش، استراتژی مشخصی برای ایجاد تعاونی‌ها دارد.

۱-۵-۱ حمایت اتحادیه‌ها

تعاونی‌های کسلکنه را نیز اتحادیه‌هایشان ایجاد کرده‌اند، اما رهیافت آنها با رهیافت اس. ای. دبلیو. آ تفاوتی وجود دارد.

رهبران اتحادیه پیشنهاد کرده بودند که کارگران بایستی بعد از اینکه مدیرانشان شرکتها را تعطیل کردند، آنها را اداره کنند. موضع اتحادیه‌ها در آغاز برخلاف موضع اس. ای. دبلیو. آ دوگانه بود آنها خواهان اجرای ایده تشکیل تعاونی و در دست گرفتن تولید به عنوان ابزار و معیاری برای از زیر سلطه خارج شدن بودند.

سفارش از دولت‌های ایالتی از طریق آژانس‌ها انجام می‌گیرد. تعاونی محصولاتش را به کشورهای خاورمیانه نیز صادر می‌کند و این کار نیز از طریق آژانس‌ها انجام می‌گیرد چرا که پرداخت رشوه به مسئولین صادرات کالا نیز ضروری است.

تعاونی تصمیم گرفت با واسطه قراردادان آژانس‌ها برای گرفتن سفارش، بر این مشکل فائق آید عایدی آنها از این طریق کمتر بود چرا که مجبور بودند به آژانس‌ها کمیسیون پرداخت کنند، امادیکر با مشکل فساد مالی روبرو نبودند. آژانس‌ها متوجه این امر بودند. دریافت

تصمیم در مورد چگونگی فعالیتهای روزانه و سیاستهای تعاونی از طریق اجماع اتخاذ می‌شد. این امر باعث می‌شد که تمام کارگران در عملکرد تعاونی مشارکت کنند.

دموکراسی تعاونی از طریق ابزارهای رسمی و غیر رسمی تمرین می‌شد. ابزارهای رسمی گزارش‌هایی بود که در مجامع عمومی به بحث گذاشته می‌شد و در پی آن سیاست‌ها نهایی می‌شد. انتخابات کمیته مدیریت (هیئت مدیره) نیز بطور منظم برگزار می‌شد. انتخابات در تعاونی کشتی سازی با اتفاق نظر همراه بود. تعداد اعضاء کم بود و رهبران تعاونی در تعیین پست‌های شورای مدیریت با اتفاق نظر می‌رسیدند.

تعاونی تولید کابیل به نسبت دارای کارگران بیشتری بود و انتخابات به مشاجره و دعوا منتهی می‌شد، با اینحال بر طبق اساسنامه تنها کسانی که در بنگاه مشغول به کار بودند می‌توانستند به انتخابات اعتراض کنند. اعضایی که در استخدام تعاونی نبودند از اعتراض به انتخابات محروم بودند ولی می‌توانستند رای دهند. در تمام تعاونی‌ها اعضای کمیته مدیریت از طریق انتخابات عوض می‌شدند، به گونه‌ای که به اعضای بیشتری شانس مشارکت در تصمیم‌گیری داده شود. مستدهای غیر رسمی شامل برگزاری جلسات بحث و گفتگو و برگزاری مجامع اتحادیه جهت توضیح عملکرد تعاونی برای کارگران به کار گرفته می‌شد. این مند باعث شد تا اعضاء بتوانند به مشکلات تعاونی هایشان پی ببرند. آنها همچنین می‌توانستند پیشنهادات خود را در مورد موضوعات مرتبط با مدیریت تعاونی‌ها مطرح کنند. دموکراسی داخلی نیز بطور کامل در تعاونی ماشین آلات تولید سیم برقرار بود. کمیته مدیریت تصمیم‌گیری در مورد سیاست‌گذاری تعاونی را انجام می‌داد. درون این کمیته گروه کوچک همفکری وجود داشت که در تصمیم‌گیری‌ها نقش بارزی ایفا می‌کرد. این امر در ابتدا این احساس را برانگیخت که یک گروه پنج نفره تمام تصمیمات را از طرف تعاونی می‌گیرد.

با اینحال ما دریافتیم که این افراد قبل

کرده‌اند اما بعداً وقتی که دریافتند که اعضا و کارگران تعاونی مخالف واگذاری ساختمانی برای دفتر حزب هستند، تغییر نگرش داده‌اند. بعد از این جریان، رهبران محلی سعی کردند با تحریک اعضای جدید علیه اعضای اصلی در بین آنها تفرقه ایجاد کنند. اعضای اصلی عضو اتحادیه وابسته به سی. آی. تی. یو بودند، اما بعد از پیش آمدن این کشمکش‌ها با کارگران جدیدی که رهبران اتحادیه‌های محلی آنها را وارد تعاونی کرده بودند، آنها از خواب بیدار شده و از عضویت در آن کناره گرفتند در بررسی اولیه تعاونی‌های کارگری در این شهر، ما به دو نمونه مشابه برخوردیم. در تمام این موارد رهبران محلی سی. پی. آی (ام) که در آغاز به تشکیل تعاونی کمک کرده بودند، به تعاونی‌ها به عنوان منابع ایجاد درآمد برای حزب و استخدام کادر نگاه می‌کردند.

۱-۵-۲ کارکرد دموکراتیک

علاوه بر حمایت اتحادیه، عامل مهم دیگر برای حیات چنین تعاونی‌هایی، دموکراسی داخلی آنهاست. در تعاونی‌هایی که به کمک اس. ای. دبلویو آ راه اندازی شدند، دموکراسی فقط به انتخاب رهبران محدود نمی‌شد. اتحادیه برنامه‌هایی را برای اعضای تعاونی ترتیب داده بود که در زمینه نظارت بر تعاونی هایشان باخبر بودند. آنها به طور فعال در مجامع منظمی که اتحادیه برگزار می‌کرد شرکت می‌کردند و در زمینه مشکلات تعاونی به بحث و تبادل نظر می‌پرداختند. جنبه مهمتر این مباحثات این بود که دیدگاههای اعضای عادی بطور جدی لحاظ می‌شد، و آنها تشویق می‌شدند که با دیدگاهی انتقادی به بیان نظرات و پیشنهادشان بپردازند.

در کلکنه نیز تعاونی‌ها از دموکراسی داخلی برخوردار بودند و رهبران اتحادیه‌ها نقش مثبتی را در ایجاد این دموکراسی، به جز در مورد تعاونی چاپ ایفا کردند. رهبران غالباً با کارگران ملاقات می‌کردند و مشکلات را برای آنها توضیح می‌دادند. نشر اطلاعات اساس دموکراسی داخلی است. در سه تعاونی، رهبران آنها سعی کردند اعضا را نسبت به تمام جنبه‌های تعاونی آگاه کنند.

رهبران اتحادیه‌ها در ابتدا سعی می‌کردند مشکل بیکاری ناشی از تعطیلی را مد نظر قرار دهند، اما بر این اعتقاد نیز بودند که این پیش درآمدی بر تسلط دولت ایالتی است. کارگران نیز بر این باور بودند. بعد از حمایت اولیه دولت ایالتی، این دولت نسبت به سرنوشت تعاونی‌ها بی‌اعتنا می‌شد و این نتیجه تغییر در سوگیری دولت وابسته به جناح چپ بود. وقتی که جناح چپ برای اولین بار در سال ۱۹۷۷ انتخاب شد، سیاست حمایت از نیروی کار را اتخاذ کرد. بعد از سال ۱۹۸۷، وقتی که این جناح برای سومین بار انتخاب شد، نگرش‌های آن تغییر کرد. از آن به بعد دولت سعی کرد فضایی را در ایالت ایجاد کند که با سرمایه‌گذاری خارجی همسو باشد.

این دولت سعی کرد تا تصویر یک دولت حامی سرمایه‌گذاری از خود به نمایش بگذارد. در این فرایند، منافع نیروی کار کنار گذاشته شد و تعاونی‌های کارگری قربانیان سیاست جدید دولت بودند. این باعث ناخشنودی کارگران و رهبران اتحادیه‌های محلی، سی. پی. آی (ام) نیز هستند. این رهبران منبع اصلی تشویق کارگران بودند، علیرغم اینکه از حمایت سی. پی. آی (ام) که توسط دولت جناح چپ هدایت می‌شد، برخوردار نبود.

پی آمد مثبت این موقعیت این است که این تعاونی‌ها یاد گرفته بودند که باید برای بقا متکی به خود، نه عاملی بیرونی همچون دولت ایالتی، باشند. علیرغم این بدبختی‌ها این تعاونی‌ها به حیات خود ادامه داده‌اند. این نه تنها در مورد چهار تعاونی مورد بحث در این مقاله، بلکه در مورد تعاونی‌های کارگری دیگر در بنگال غربی نیز صدق می‌کند. از بین ۲۱ تعاونی موجود در کلکنه در اواخر دهه‌ی هفتاد و اوایل دهه هشتاد، تا به حال فقط دو تعاونی منحل شده‌اند.

در بحث فوق بایستی استثنایی در مورد تعاونی چاپ قائل شویم. در این مورد رهبران محلی سی. پی. آی (ام) کار تعاونی را دچار وقعه کردند. اعضای اصلی تعاونی می‌گویند که رهبران محلی سی. پی. آی (ام) و سی.

تی. یو به شکل‌گیری تعاونی کمک

نشان دادند که علیرغم اینکه از فقیرترین و به لحاظ اجتماعی حاشیه نشین ترین بخش جامعه هستند، می‌توانند شرایط اقتصادی و اجتماعی شان را از طریق جنبش‌های تعاونی بهبود بخشند.

پی‌نوشت‌ها:

- * دکتر شریک. ک. بهویک (Dr. Sharit K. Bhowmik). رئیس دپارتمان جامعه‌شناسی دانشگاه بمبئی هندوستان و یکی از مؤلفان و صاحب‌نظران برجسته حوزه تعاون در این کشور و دارای تألیفات و تحقیقات متعدد در این زمینه می‌باشد.
- References:
- Bhatt, Ela (1997) SEWA as a Movement in R. Dutt (ed), Organising the Unorganized Workers. Delhi: Vikasn Publishing House.
- Bhowmik, Sharit k. (1992), Worker Co_operatives in the Plantation System: A study Of Tribal Tea Plantation Workers in Eastern India, Labour, Capital and Society, 25(2). Montreal.
- Bhowmik Sharit k. (1994), Worker Co_operatives in the Unorganised Sector: An Alternative Strategy in, Sarath Davala (ed), Unprotected Labour in India. Delhi: Friedrich Ebert Stiftung.
- Marx, k and Engels, F. (1976), Selected Works, Volume One. Moscow: Progress Publishers.
- NCUI (1969), Report of the Committee on Principles of Co-operation Appointed by the International Co-operative Alliance. Delhi: National Co-operative Union of India.
- Rose Kalima (1995), Where Women are Leaders. Delhi: Sage Publications.
- SEWA (1999), Self Employed Women's Association 1999. Ahmedabad: shri Mahila SEWA Trust.

رشوه دهند تا هم بتوانند سفارش بگیرند و هم وجه سفارشات را بعد از انجام سفارش، به موقع دریافت کنند. این قضیه با این امر مغایرت داشت که، براساس قانون، دولت بایستی در انعقاد قرارداد برای انجام دادن سفارشات، تعاونی‌ها را در اولویت قرار دهد.

با فساد می‌شد مقابله کرد، در صورتی که اتحادیه‌ها در برابر انجام چنین اعمالی می‌ایستادند. اتحادیه می‌توانست مراقبت کند که این تعاونی‌ها از اولیوی که دولت برای آنها در نظر گرفته بود برخوردار شوند و همچنین به دولت فشار وارد کند که وجوه سفارشات را سریعتر به تعاونی‌ها پرداخت کند بدیخانه این کار انجام نشد. تفاوتی بین حمایت رهبران محلی سی. آی. تی. یو از تعاونی‌های مرتبط با ایشان و موقعیت سی. آی. تی. یو در رابطه با دولت وجود داشت. در واقع نه سی. آی. تی. یو و نه سی. پی. آی (ام) دستاوردهای مهم تعاونی‌ها را در کنفرانس‌های دولتی و گزارش‌های سالانه مطرح نکرده بودند. ظاهراً رهیافت آنها بدین صورت است: تعاونی‌های کارگری را می‌توان تحمل کرد اما ارزش اینکه راجع به آنها چیزی نوشته شود را ندارند. این رهیافت مایه تأسف است. چون گرچه سی. آی. تی. یو و سی. پی. آی ادعا می‌کنند که سازمان‌هایی مارکسیستی هستند، به نظر می‌رسد از دید مثبت مارکس نسبت به تعاونی‌های کارگری بی‌خبرند. از سوی دیگر، در گزارش‌های سالانه اس. آی. دبلیو. آ. دستاوردها و مشکلات تعاونی‌های تحت قیمومیتشان به گونه‌ای خاص ذکر می‌شود.

در نتیجه می‌توانیم بگوییم که علیرغم همه این مشکلات و کمبودها، این تعاونی‌ها نشان داده‌اند که کارگران عادی، اگر به آنها فرصت داده شود، ظرفیت در اختیار گرفتن کنترل ابزارهای تولیدشان را دارند. تعاونی‌های کارگری در کلکته، به روشهایی محدود، سعی کرده‌اند از طریق تلاش جمعی از بیکاران حمایت کنند و به تولید بپردازند و عزم آنها را می‌توان در این امر دید که آنها علیرغم ناملامبات به حیات ادامه داده‌اند. جوی‌گردهایی که اس. آی. دبلیو. آ. در احمدآباد سازمان داد

از اتخاذ یک تصمیم مهم با کارگران مشورت می‌کنند تا کارگران را از تمام تصمیمات مطلع سازند. بخاطر انشعاب کارگران، کارکرد دموکراتیک به یک مشکل عمده در تعاونی چاپ تبدیل شد. مجمع عمومی این تعاونی همیشه بخاطر دعوی دوگروه مشخص، به آشوب و هرج و مرج می‌انجامید.

در هنگام انجام این تحقیق، گروه متشکل از اعضای جدید با کمک نفوذ سیاسی رهبران محلی سی. پی. آی (ام)، از اداره تعاون ایالت خواستند که، چون کمیته مدیریت تعاونی قادر به اتخاذ و تصویب هیچ تصمیمی نیست، مدیری را برای تعاونی منصوب کند. از این رو رقابت داخلی کارکرد دموکراتیک تعاونی را تضعیف کرده بود.

۳-۵ نقش دولت

نکته مهم دیگری که باید بدان پرداخت نقش دولت است. در مورد تعاونی جوی‌گردها، دولت نه به شکل‌گیری تعاونی کمک کرد و نه مانع آنها شد. در همین حال حالت‌های دیگری همچون اذیت و آزار مقام‌های محلی و لغو قراردادهای جمع آوری کاغذهای باطله از ادارت دولتی را می‌توان به عنوان جنبه‌های منفی دخالت دولت تلقی کرد. تعاونی‌ها می‌توانستند از طریق اتحادیه‌ها بر این موانع فائق آیند. ولی اس. آی. دبلیو. آی، به عنوان یک اتحادیه، با عدم حمایت از تعاونی زنان جوی‌گرد، تا حد زیادی موجب بوجود آمدن وضعیت نابسامان برای آنها شد. وضعیت تعاونی‌های کارگری در کلکته پیچیده‌تر بود. دخالت دولت برای شکل‌گیری آنها ضروری بود. عقب‌نشینی دولت در حمایت از آنها در اصل به خاطر موضع‌گیری سیاسی خاص اتحادیه بود. با اینحال بعد از اینکه تعاونی‌ها تشکیل شدند، دولت از حمایت از آنها سرباز زد. کارگران نیز از لحاظ معیشتی به حال خود رها شدند. حالت دیگری که در مورد تعاونی‌ها بروز می‌کند فساد مالی است. در موارد فوق، علاوه بر اینکه کسی ضمانت تعاونی‌ها را برای دریافت وام قبول نکرد، تعاونی‌ها دریافتند که ناگزیرند به آژانس‌های مختلف دولتی

شروېشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شروېشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

آنها، موجب آثار سوء گرانباری بر انسان و محیط اجتماعی آن شده بود.^{۱۲} در همین راستا سازمانها نیز همیشه ابراز کرده‌اند که هزینه ساماندهی به مسائل محیطی باید از طریق وضع مالیات و مقررات خاص بر دوش همه گذارده شود.

مشابه همین، تهدیدهای اخلاقی هنگامی به وجود می‌آید که خریدار کالا یا خدمتی بتواند هزینه آن را به دوش دیگری بگذارد. تولید کننده و مصرف کننده هیچ یک انگیزه‌ای برای هزینه کردن پول در مسائل عمومی از خود نشان نمی‌دهند و از منابع موجود به صورت افراطی استفاده می‌کنند. تأثیرات خارجی، تهدیدکننده‌های اخلاقی و قدرت انحصارگری سازمانها، موجب کنترل خارجی بیشتری بر سرمایه داری مدیریت شده است. به دلیل وجود این واقعیت‌های اقتصادی در حیات سازمانی و توانایی مدیریت برای انجام وظیفه در راستای مصالح و منافع سهامداران محدودیت‌هایی به وجود آمده است.^{۱۳}

تئوری ذی نفعان سازمان

مفهوم ذی نفع

جامعه انسانی باید در راستای همکاری‌های ماجراجویانه تجاری به دنبال منافع همه افراد درگیر در این مقوله، به نحوی از انحاء باشد. این جامعه باید از طریق شناسایی منافع افراد و پاسخگویی مناسب به آنها عمل نماید. شناسایی منافع باید وجود داشته باشد، زیرا با همکاری اجتماعی، زندگی بهتری برای همه به وجود می‌آید. اگر قرار باشد همه انسانها به شکلی خود خواهانه همیشه بر این سعی باشند که سهم بیشتری از منافع را به سوی خود جذب کنند و سهم ناقابل را به دیگران اختصاص دهند، حیات اجتماعی و سازمانی قطعاً از روزگار خوبی‌ها برخوردار نخواهد شد.^{۱۴}

سازمانها دارای افراد ذی نفعی هستند، یعنی گروهها و افرادی که از اقدامات سازمان منتفع یا متضرر شده و فعالیت‌های سازمان حقوقشان را ارج گذاشته یا نادیده انگاشته است. مفهوم ذی نفعان در نگاهی کلی و اجمالی، مفهوم سهامداران شرکت را در ذهن متبادر می‌کند. اما از منظری

مدیریت، در استقاد مستمر خود از مقررات دولتی، از تئوری «دست نامرئی»^{۱۵} آدام اسمیت حمایت می‌کند. مدیریت اعتقاد دارد، دست نامرئی بیشترین خوبی را برای بیشترین افراد ایجاد کرده و در نتیجه نیازی به دخالت دولت نیست! با وجود این می‌دانیم تأثیرات خارجی تهدیدکننده‌های اخلاقی و قدرت انحصارگری در بطن بسیاری از سازمانها، خواه از لحاظ نظری یا در عمل وجود دارد. به همین خاطر است که بعضی ابزارهای حقوقی و قانونی که قبلاً به آنها اشاره شد، فقط برای رسیدگی به این مسائل ایجاد شده‌اند.

مشکل «تراژدی عمومی»^{۱۶} مفهوم موارد عمومی همچون آب و هوا را در بر می‌گیرد. هیچکس این انگیزه را ندارد که هزینه پاکسازی یا هزینه عدم آلودگی هوا را بر خود تحمیل کند، زیرا شرکتها ابراز می‌کنند که سود نهائی حاصل از اقدامات آنها کم است و نمی‌توانند با این سود کم جایی را برای اینگونه اقدامات عمومی باز کنند. شمار زیادی از شرکتها همین منطق را بکار می‌برند و نتیجه آن نیز آلودگی آب و هوا و محیط‌زیست می‌باشد از زمان انقلاب صنعتی سازمانها سعی کرده‌اند، سودها را به طرف خود جذب کنند و هزینه فعالیت در زمینه مسائل محیطی و رفاه انسانی را از خود دفع کنند. این امر ناسامانی‌های فراوانی را در سازمان کاری بوجود آورد به طوری که موجب آسیب به محیط زیست، توسعه محیط‌های کاری غیر ایمن، استفاده از کودکان در تولید، تمییز در استخدام‌ها و استثمار کارگران شده است.^{۱۷} به طور کلی در آغاز انقلاب صنعتی، صرف هزینه و سرمایه گذاری برای تحقیقات حفاظتی و ایمنی کار، تنظیم و اجرا نمی‌شد و توجه فزاینده‌ای به افزایش سطح تولید به جای توجه به شأن و منزلت منبع انسانی صورت می‌گرفت. این عوامل به اضافه تراکم کارکنان در فضاهای نسبتاً کوچک، تمرکز ماشین آلات و محدود بودن عکس‌العمل به موقع انسان در مقابل آنها و کمبود آموزش و آشنایی کارکنان در مورد کار با ماشین آلات و اثرات سوء ناشی از آلودگی‌ها و شیوه پیشگیری و مقابله با

فروشنده تعویض شده است. کمیسیون ایمنی محصولات مصرف‌کننده دارای این قدرت است که قوانینی را در رابطه با بازگرداندن محصولات به تصویب برساند. در سال ۱۹۸۰ یک شرکت اتومبیل‌سازی امریکایی مجبور شد، بیشتر اتومبیل‌هایی را که تولید کرده بود، به شرکت بازگرداند. از برخی صنایع خواسته شده است تا اطلاعاتی را در رابطه با مواد تشکیل دهنده محصول در اختیار خریداران قرار دهند. این اطلاعات به طور خواسته یا ناخواسته در اختیار خریدار قرار می‌گیرد، حتی اگر وی علاقه‌ای به پرداخت وجه برای اطلاعات نداشته باشد. در همین چارچوب می‌توان به قوانین حمایت از کارکنان، شرایط مساوی استخدام و ارتقاء برای زنان و مردان، حمایت از عرضه کنندگان و حذف تبعیض‌های استخدامی در رابطه با گروههای اقلیت، نام برد.

یکی از گروههای ذی نفع سازمانها که کمتر به آنها توجه می‌شود، جوامع محلی هستند، با تصویب قوانین مقتضی می‌توان نفع گروههای اخیر را تأمین کرد. تصویب و جدیت در اجرای قوانین حامی جامعه محلی می‌تواند سازمانها را در زمینه آلودگی و خسارت به محیط‌زیست محدود نماید.

نتیجه چنین تغییراتی در سیستم حقوقی و قانونی، اعطای حقوق به گروهها است که نسبت به شرکت ادعایی دارند. بطور مثال؛ این گروهها می‌توانند: مشتریان، کارکنان، عرضه کنندگان، جوامع محلی، سهامداران و مدیریت، باشند. این پرسش هنوز وجود دارد که: سازمان برای مصلحت یا منافع چه کسی باید اداره شود؟ پاسخ پیشنهادی سرمایه‌داری مدیریت، به طور واضح «سهامداران» است. اما می‌توان اینگونه استدلال کرد که برای حیات مستمر سازمانی باید مصلحت و منافع گروههای دیگری که نسبت به یک سازمان حق و ادعا دارند نیز مد نظر قرار داد.

۲- از منظر اقتصادی

سرمایه‌داری مدیریت در شکل کاملاً ایدئولوژیک خود، در جستجوی به حداکثر رساندن منافع سهامداران است.

ذی نفعان در سازمانهای نوین

در یک سازمان بزرگ، منافع مربوط به ذی نفعان دوجانبه است، زیرا هریک از آنها می توانند هم از لحاظ سود و زیان و هم از نظر حقوق و وظایف بر یکدیگر تأثیر بگذارند. منافع هر یک از این اجزاء مطلق و منحصر نیست، بلکه نسبت به هر شرکت خاصی تغییر می کند. در اینجا فقط برخی از مسائل کلی که به نظر می رسد در مورد بسیاری از شرکتهای بزرگ مشترک است، بیان می شود.

۱- صاحبان سهام

سهامداران (مالکین)^{۱۷} شرکت، دارای سهم مالی به شکل سهام، اوراق قرضه و غیره در شرکت هستند و در قبال این سرمایه گذاری از شرکت انتظار بازدهی مالی دارند. آنها یا مستقیماً به شرکت پول پرداخته اند و یا دارای ادعایی تاریخی نسبت به شرکت هستند که از طریق یک سری مبادلات توجیه شده اخلاقی به وجود آمده اند. شرکت در زمینه امرار معاش و اداره زندگی سهامداران تأثیر گذار است. البته منافع سهامداران و مالکین سازمان بر اساس نوع مالکیت و همچنین نوع شرکت تغییر می کند.^{۱۸} در هر حال، یکی از مهمترین هدفهای واحدهای تجاری، به حداکثر رساندن حقوق صاحبان سهام است و سهامداران نیز برای افزایش و استحصال منافع مالی، اختیارات خود را به هیأت مدیره و مدیریت ارشد سازمان اعطا کرده اند.^{۱۹}

بنابراین انتظار می رود مدیران در حفظ سرمایه سهامداران کوشا بوده و با اعمال سیستمهای حسابداری و اطلاعاتی مناسب و ارائه گزارشهای دقیق و صحیح به سهامداران، آنها را در جریان فعالیتهای عملکرد سازمان قرار دهند.^{۲۰}

۲- کارکنان

کارکنان^{۲۱} دارای مشاغل مختلف و مخصوص به خود در سازمان هستند و معمولاً نفع مشهود و قابل لمس آنها از سازمان، درآمدی است که جهت امرار معاش زندگی، بدست می آورند. آنها معمولاً دارای مهارتهای تخصصی می باشند که برای این مهارتها تقاضای بازار در

مفهوم ذی نفعان در نگاهی کلی و اجمالی، مفهوم سهامداران شرکت را در ذهن متبادر می کند. اما از منظری دقیق تر ذی نفعان سازمان فقط شامل سهامداران نمی باشند، بلکه آنها گروههای خاصی هستند که از سازمان دارای خواستهها و انتظارات ویژه ای می باشند. همان گونه که سهامداران حقیق دارند اقدامات و تقاضاهای خاصی را از مدیریت طلب کنند، این حق برای ذی نفعان دیگر سازمان نیز محفوظ است.

می کرد، مصرف کننده تولیدات ارزانی بدست می آورد و نیروی کار نیز از درآمد مکفی برخوردار می شد. اما در دهه های میانی قرن بیستم وضع به گونه ای دیگر رقم خورد و سازمانها با منافع متضاد مواجه شدند. زیرا نیروی کار در کنار درآمد مکفی تقاضای محیط کاری ایمن، سالم و به دور از تبعیض را دارد و مصرف کننده خواهان کالایی سالم، با کیفیت و ایمن است، جامعه محلی از سازمان می خواهد تا به محیط زیست آسیب نرساند. و در این حالت مشاهده می شود حل این منافع بعضاً متضاد چالشی را فراروی فعالیتهای سازمانی قرار داده است.

فریمن و رید^{۱۶} دو مفهوم ذی نفع را از یکدیگر جدا کردند. «تعریف محدود ذی نفعان» شامل؛ گروههایی است که برای وجود، استمرار بقاء و موفقیت سازمان حیاتی هستند.

«تعریف گسترده ذی نفعان» فرد یا گروهی را در بر می گیرد که می تواند بر عملکرد شرکت تأثیر گذارده، یا تحت تأثیر آن قرار گیرد. در بیان تئوری ذی نفعان از تعریف محدود آن استفاده می شود.

دقیق تر ذی نفعان سازمان فقط شامل سهامداران نمی باشند، بلکه آنها گروههای خاصی هستند که از سازمان دارای خواستهها و انتظارات ویژه ای می باشند. همان گونه که سهامداران حق دارند اقدامات و تقاضاهای خاصی را از مدیریت طلب کنند، این حق برای ذی نفعان دیگر سازمان نیز محفوظ است. ماهیت دقیق این خواستهها مسأله دشواری است که به آنها پرداخته خواهد شد، اما منطقی آن بطور بسیار زیادی به تئوری سهامداران^{۱۵} نزدیک است. تأمین منافع مشترک، نیازمند اقدامهای خاص معین و بعضاً ساده تری نسبت به زمانی است که منافع متضادی وجود دارد. در حالت اخیر (منافع متضاد)، باید از روشها و الگوهای متفاوتی جهت حل مسأله و تأمین منافع متضاد استفاده کرد. بطور مثال؛ در آغاز انقلاب صنعتی و گسترش تولید انبوه، تأمین منافع مشترک بسیار سهل بود، تولید کننده، مصرف کننده و نیروی کار، دارای نقطه تلاقی بنام افزایش تولید بودند، چون که همه از این افزایش تولید منتفع می شدند. تولیدکننده به عنوان مالک، سود بیشتری کسب

شروېشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شروېشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

یک کثرت گرایی قابل قبول (معقول)

تئوری‌ها و دیدگاهها	هسته‌هنجاری	(الف) سازمانها بایاداره‌شوند...	(ب) مدیران باید سعی کنند که...	(پ) دستورهای پیش زمینه‌ای تولید ارزش عبارتند از
تئوری قراردادهای عادلانه	تئوری قراردادهای عادلانه	... براساس اصول شش‌گانه قراردادهای عادلانه	... در جهت منافع ذی‌نفعان سازمان را هدایت کنند	- تئوری‌های کسب و کار - تئوری‌هایی که رفتار ذی‌نفع را توضیح می‌دهد
تئوری زن‌سالارانه	تئوری زن‌سالارانه	... براساس اصول حامی فعالیت‌های شغلی زنان	... شرایط عادلانه‌ای در استخدام و ارتقاء گروه‌های مختلف شغلی ایجاد کنند	- تئوری‌های کسب و کار - تئوری زن‌سالارانه - ساخت تئوری‌های علوم اجتماعی
اصول زیست‌محیطی	اصول زیست‌محیطی	... براساس اصل مراقبت از کره زمین	... در جهت مراقبت از کره زمین اقدام کنند	- تئوری‌های کسب و کار - تئوری‌های زیست‌محیطی - غیره

جدول (شماره ۱)

شامل روشها و فرایندهای محکم، معتبر و به دور از ابهام باشند.

۲- «اصل اداره امور»^{۴۶} این اصل می‌گوید، رویه تغییر قواعد بازی باید بر پایه موافقت همه ذی‌نفعان استوار باشد. در رابطه با عواقب این مسأله بیندیشید که اکثریتی از ذی‌نفعان قوانینی را به نفع خود و به ضرر یک گروه اقلیت به تصویب برسانند. هر ذی‌نفعی بدون اطلاع از نقش واقعی خود، سعی خواهد کرد از بروز چنین وضعیتی پیشگیری کند. در عالم واقعیت، این اصل این طور معنی می‌شود که هیچ کدام از ذی‌نفعان هرگز، از حقوق خود در اداره شرکت چشم‌پوشی نمی‌کنند.

۳- «اصل تأثیرات خارجی»^{۴۷} این اصل بیان می‌کند، اگر قراردادی که میان الف و ب منعقد می‌شود، موجب تحمیل هزینه‌ای بر پ می‌شود، در این صورت پ می‌تواند در صورت تمایل به این قرارداد بپیوندد و موجب تجدیدنظر در مفاد قرارداد شود. عقلایی بودن این شرط آشکار است و هر یک از ذی‌نفعان خواستار این تضمین هستند که در شرایط پ قرار نگیرند.

۴- «اصل هزینه‌های قرارداد»^{۴۸} این اصل بیان می‌کند که تمامی طرف‌های قرارداد باید در هزینه‌های آن سهیم باشند. عقلایی بودن این اصل تیز کاملاً آشکار است. در صورت رعایت نکردن این اصل، هزینه‌های قرارداد به هر یک از ذی‌نفعان به طور ناعادلانه تحمیل شود.

۵- «اصل نمایندگی»^{۴۹} این اصل بیانگر این موضوع است که هر فرد نماینده باید به منافع تمام ذی‌نفعان خدمت کند. او باید در منازعات و تعارضها میان گروه‌های مختلف داوری کند. نمایندگانی که از طرف هر یک از گروه‌ها انتخاب می‌شوند، دارای حقوق و امتیاز ویژه‌ای خواهند بود.

۶- «اصل بقای محدود»^{۵۰} گونه‌ای باید اداره شود که بتواند منافع ذی‌نفعان را در طول زمان تأمین کند.

سهامداران می‌توانند همخوانی پیدا کنند. بنابراین ممکن است یک هسته هنجاری از تئوری ذی‌نفعان دیدگاهی زن‌سالارانه را به وجود آورد و ارزش‌های جدیدی مطابق با این نگرش تولید کند. دیدگاه دیگری ممکن است دارای یک هسته هنجاری زیست‌محیطی (یا چندین هسته زیست‌محیطی) باشد. «مارک استاریک»^{۴۳} استدلال کرده حتی تئوری ذی‌نفعان سازمان، خود ضرورت‌های زیست‌محیطی خاصی را نادیده می‌گیرد. جدول (شماره ۱) نشان می‌دهد که این هسته‌های هنجاری و دیدگاهها چگونه می‌توانند حاصل شوند.

در زیر شش اصل اساسی (که از آن به عنوان تئوری قراردادهای عادلانه یاد می‌شود) برای بهره‌مندی ذی‌نفعان معقول و منطقی از نظر خواهد گذشت.

۱- «اصل ورود و خروج»^{۴۴} هر قراردادی در شرکت باید در آن شرایط ورود، خروج و مذاکره مجدد^{۴۵} به روشنی تعریف شده باشد و یا حداقل باید دارای روش یا فرایندهایی برای درست و دقیق تعریف کردن این شرایط باشد. منطق این امر آشکار است: هر یک از ذی‌نفعان باید بتوانند تعیین کنند که آیا موافقتنامه‌ای وجود دارد یا خیر؟ و همچنین آنها باید احتمال انجام آن توافق را بتوانند، تشخیص دهند. این امر بدان معنا است که قراردادهای سازمان نباید شامل دعاوی مشروط و یا حاوی روشهای مبهم در معامله باشد، بلکه قراردادها باید

«تئوری ذی‌نفعان» می‌تواند به تعدادی از تئوری‌های ذی‌نفعان تقسیم شود که هر کدام از آنها، دارای یک «هسته هنجاری»^{۴۸} باشند. این هسته هنجاری به طوری پیچیده به چگونگی هدایت سازمان و نحوه عملکرد مدیران آن پیوند می‌خورد. در نتیجه تلاش برای تعریف کامل‌تر یا دقیقتر تئوری ذی‌نفعان، گمراه‌کننده می‌باشد. با پیروی از نظرات «دونالدسون و پریتون»^{۴۹} می‌توان تأکید کرد، کاربردهای هنجاری^{۴۹}، توصیفی، ابزاری^{۴۱} و استعاری^{۴۲} از واژه «ذی‌نفع» در ساختارهای سیاسی خاص به یکدیگر پیوند خورده و تعدادی از «تئوری ذی‌نفعان» را به وجود می‌آورد. بنابراین می‌توان بیان کرد که «تئوری ذی‌نفعان» نوعی داستان درباره چگونگی زندگی مساست. بنابراین باید دقیقتر به آن پرداخته شود.

«هسته هنجاری» یک تجویز تئوریک است که مجموعه‌ای از جملات که در میان آنها همانند چنین جملاتی دیده می‌شود بیان گردد:

- ۱- سازمانها باید اداره شوند...
  - ۲- مدیران باید سعی کنند که...
- در اینجا ما برای پر کردن جاهای خالی، نیازمند استدلال یا نقل قولهای دیگری هستیم که مسائل اخلاقی و کسب و کار را شامل گردد. این هسته هنجاری را نمی‌توان همواره مانند تئوری سهامداران به یک سطح اساسی کاهش داد. اما باید به این مطلب نیز توجه کرد که هسته‌های هنجاری با درک امروزی تئوری

سرکز علوم و تحقیقات تخصصی حسابداری و
حسابرسی سازمان حسابرسی، دوم، ۱۳۷۴، ص: ۴.
۲۰- دکتر سید مهدی اوانی و سید احمد رضا
قاسمی، مدیریت و مسئولیت‌های اجتماعی سازمان،
سرکز آموزش مدیریت دولتی، اول، ۱۳۷۷، ص:
۵۵-۵۶.

21-Employees

22-Ibid, P. 175.

۲۳- همان مأخذ، صص: ۵۶-۵۷

24-James. V Delong, "Defending
Cost-Benefit Analysis: Replies To
Steven Kelman", MC Graw - Hill, First
ed., 1998, P.41.

25-Suppliers.

26-Chrysler

27-Customerse

28-Reinvestment

29-Peters and Waterman

30-Edward. R Freeman, Ibid,
PP.175-176.

۳۱- ریچارد واترمن، عامل تازه گردانی و در
جسجوی برتری، ترجمه دکتر محمد علی طوسی،
سازمان مدیریت صنعتی، اول، ۱۳۷۱، ص: ۴۸۵.

۳۲- علی محمد اربابی، از تولید تا مصرف:
بازاریابی، کتابخانه فروردین، دوم، ۱۳۶۹، ص: ۵۲.

33-Kant

34-Local community

35-Stakeholder Management
Principles

36-Ibid, P.176.

۳۷- دکتر سید مهدی اوانی و سید احمد رضا
قاسمی، همان مأخذ، ص: ۹.

38-Normative core

39-Donaldson and preston

40-Descriptive

41-Instrumental

42-Metaphorical

43-Mark Starik

44-Principle of Entry and Exit

45-Renegotiation

46-Principle of Governance

47-Principle of Externalities

48-Principle of contracting costs

49-Principle of Limited immortality

50-Ibid, PP.176-180.

51-Ibid, PP.176-180

از این تئوری‌ها که شناخت و درک آن
برای مدیران لازم است «تئوری ذی‌نفعان
سازمان» می‌باشد. این تئوری همانند دیگر
تئوری‌های سازمانی می‌تواند همچون
ابزاری کارآمد قدرت پیش بینی و کنترل
مدیران را در مسائل کسب و کار افزایش
دهد.

ذی‌نفعان در رابطه با آینده تردید دارند،
اما بدلیل شرایط خروج، آنها در می‌یابند
که ادامه حیات شرکت به نفع آنهاست.
بنابراین، عقلانی آن است که آنها مدیرانی
را استخدام کنند که امانتدار منافع آنها و
منافع گروههای مختلف باشد. بنابراین،
تئوری قراردادهای عادلانه مشتمل بر شش
اصل است.

۱- اصل ورود و خروج

۲- اصل اداره امور

۳- اصل تأثیرات خارجی

۴- اصل هزینه‌های قرارداد

۵- اصل نمایندگی

۶- اصل بقای محدود

به این اصول به عنوان نوعی تئوری
بنگرید که به ذی‌نفعان واقعی در ایجاد
یک میثاق نامه یا فرمان برای رسیدن به
اهدافشان کمک می‌کند مدیریت باید
براساس این اصول اقدامات و فعالیتهای
سازمان را هدایت کند. بطور کلی،
ذی‌نفعان سازمان باید نسبت به گذشته
توانا تر گردند تا بتوانند، بر سازمان و
اعضای هیأت مدیره بیش از پیش نظارت
داشته باشند.^{۱۱}

نتیجه‌گیری

از جمع مطالب گفته شده می‌توان
نتیجه گرفت؛ در اندیشه‌های جامعه
بشری امروز در مقایسه با اندیشه‌ها و
تفکرات جوامع در چندین دهه قبل،
تغییرات اساسی حاصل شده است. این
تغییر اندیشه‌ها موجب دگرگونی بسیاری
از سیستم‌های اجتماعی از جمله سازمانها
شده است. امروزه تفوق صاحبان سهام در
تصمیم‌گیری‌های شرکتها از نگاه قانونی،
حقوقی و اقتصادی، با چالشهایی روبرو
شده است و آنها قدرت مسلطی که سابقاً
داشتند را از دست داده‌اند. در عصر حاضر،
سازمانها در تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات
خود باید مصالح و منافع گروههای
مختلفی را مورد عنایت قرار دهند. در
عرصه جدید سازمانی، موفقیت، توسعه،
بالندگی و استمرار بقای سازمانها، بامنافع
گروههای متعددی پیوند خورده است.
بنابراین سازمانها و مدیران آنها در این
هیاهوی سازمانی باید با تئوریهای نوین
برای طی طریق این مسیر آشنا باشند. یکی

پی‌نوشت‌ها:

* عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد
تهران مرکز

1-Stakeholders of organization

2-Organization system

3-Social instituion

4-Neurath

5-Affairs of corporation

6-Invisible Hand

7-Externalities

8-Issues

9-Tragedy of commons

10-Edward. R Freeman, "A
Stakeholder Theory of The Modern
corporation", MC Graw-Hill, First ed.,
1998, PP. 171-174.

۱۱- تی. اس اشن، انقلاب صنعتی، ترجمه احمد
تدین، علمی و فرهنگی، اول، ۱۳۷۵، صص:
۱۴۷-۱۴۸.

۱۲- بابک کاظمی، حفاظت صنعتی، دانشگاه آزاد
اسلامی واحد تهران مرکزی، اول، ۱۳۷۲، ص: ۲۱.

13-Edward. R Freeman, Ibid, PP.
173-174.

14-John Rawls, "Distributive
Justice", MC Graw-Hill, First
ed., 1998, P. 44.

15-Stokeholders Theory

16-Freeman and Reed

17-Stokeholders or Owners

18-Edward. R Freeman, Ibid, PP.
174-175.

۱۹- دکتر رضا شاهنگ مدیرت مالی، جلد اول،

بود اعلام داشت که در مقابل مطالبات خود فقط طلا قبول می‌کند و بالاخره سقوط بورس نیویورک در سال ۱۹۲۹ و بروز بحران در کشور آمریکا آخرین ضربه را به لیره انگلیس وارد کرد و سرمایه داران اروپایی سرمایه‌هایی را که در انگلستان داشتند به کشور خودبازگرداندند و به ناچار انگلستان در سپتامبر ۱۹۳۱ پایه طلا را ترک کرد و در نتیجه ارزش لیره به شدت تنزل یافت چنانچه تا شروع جنگ دوم نیز برابری لیره با طلا تثبیت نگردید.

پس از تنزل ارزش لیره عده‌ای از کشورها که پول خود را تنزل نداده بودند، با عواقب ناشی از گرانی پول خود مواجه شدند این امر باعث شد از قدرت بازرگانی خارجی آنها و حجم صادراتشان در مقایسه با کشورهای گروه اول کاسته شود. در رأس این کشورها آلمان قرار داشت که پس از تورم بی سابقه سالهای ۲۳-۱۹۲۲ واحد پول خود را در سال ۱۹۲۴ تثبیت کرده بود. این کشور پس از سقوط لیره علاوه بر ناتوانی در رقابت صادراتی گرفتار تعهدات سنگین غرامات جنگ بود که به علت بروز بحران جهانی از عهده پرداخت آن بر نمی‌آمد در نتیجه بستانکاران خود تقاضای مهلت نموده و بنابراین دولت با تجربه تلخی که از تورم داشت از تنزل ارزش پول خودداری کرد و در اکتبر ۱۹۳۶ سیستم کنترل ارزی برقرار ساخت و داراییهای سایر کشورها را که به صورت مارک در آلمان بود محدود کرد.

پس از آن کشور مزبور با اغلب کشورهای دیگر قراردادهای دو جانبه بازرگانی و پرداخت منعقد کرد و محصولات آنها را با قیمت نسبتاً گران می‌خرید ولی چون پولهای حاصل از معاملات مزبور فقط در آلمان قابل مصرف بود لذا صادرات آلمان رونق یافت و در غالب موارد کشورهای که با آلمان قرارداد دو جانبه داشتند مبالغ زیادی از آن بستانکار شدند بدین ترتیب آلمان خود به خود اعتبارات فوق العاده‌ای از کشورهای دیگر به دست آورد. بسیاری از کشورهای اروپای مرکزی و آ.ریکای لاتین و برخی از کشورهای آسیا و خاور میانه از این سیاست آلمان تبعیت کرده و به برقراری سیستم کنترل ارزی مبادرت ورزیدند در نتیجه در تمام این کشورها سیستم چند نرخی و محدودیتهای ارزی و بازرگانی از قبیل سهمیه بندی به وجود آمد. ایران نیز از جمله کشورهای مزبور بود. برخی از کشورهای اروپای غربی مانند فرانسه، بلژیک، ایتالیا، هلند و سوئیس تا مدتی پایه طلا را حفظ کردند ولی آخر الامر آنها نیز پایه طلا را رها کردند و ارزش پول خود را تنزل دادند.

در فاصله بین دو جنگ هیچ‌گونه مقررات بین‌المللی برای تثبیت نرخ مبادلات ارزی وجود نداشت و کشورها با وجود وقوف بر این حقیقت که هر گونه تغییر در نرخ پول کشور خصوصاً پول کشوری که در مبادلات بین‌المللی مقام مهمی داشته باشد در منافع سایر کشورها مؤثر واقع خواهد شد در وضع پول خود به طور یک جانبه تغییراتی می‌دادند.

بدین ترتیب از سال ۱۹۳۰ به بعد یک نوع هرج و مرج پولی در تمام جهان به وجود آمد و هر کشور برای افزایش تولید ملی و بهبود وضع اقتصادی و اشتغال خود و افزایش صادرات از یک طرف در تنزل دادن ارزش پول خود سبقت می‌جستند و از طرف

پس از خاتمه جنگ جهانی اول پول اکثر کشورها ارزش قبل از جنگ خود را از دست داد و حتی پول برخی از کشورها مانند آلمان فاقد ارزش گردید.

مع‌الوصف در اثر کوشش کشورها و همکاری بین‌المللی از سال ۱۹۲۳ به بعد برای واحد پول غالب کشورها برابری ثابتی با طلا تعیین شد به طوری که در سال ۱۹۲۸ تقریباً همه کشورها دارای پول ثابت گردیدند و برای تطبیق جریانات اقتصادی و قابلیت انعطاف آن، سیستمی در جهان به نام Gold exchange Standard برقرار گردید و به موجب این سیستم، پول بعضی از کشورها که برابری آن با طلا ثابت و معلوم بود پشتوانه پول سایر کشورها قرار گرفت و به این ترتیب ارزش واحد پول بعضی از کشورها کاملاً به ارزش پول کشور دیگر وابستگی داشت اما به زودی معایب این سیستم آشکار شد چرا که سیستم مزبور عملاً با مشکلاتی مواجه گردید مثلاً لیره انگلیسی یکی از پولهایی بود که پشتوانه بسیاری از پولهای دیگر گردیده بود و ذخیره پولی عده زیادی از کشورها به شکل لیره در لندن نگهداری می‌شد و کشور انگلستان از این بابت مبالغ هنگفتی به یک عده از کشورهای مقروض و نیز در مسقایل از کشورهای دیگر بستانکار بود. اما به زودی این پول با مشکلاتی مواجه گشت از جمله کشورهای آلمان و اتریش و مجارستان از پرداخت بدهی‌هایی که به کشور انگلستان داشتند خودداری کردند و کشور فرانسه نیز که وضع پولی‌اش پس از تثبیت برابری آن با طلا محکم شده

نظام پولی جهانی و صندوق بین‌المللی پول

ن شادی شهشانی

صندوق بین‌المللی پول

در اواخر جنگ به منظور ایجاد یک نظم پولی در جهان از طرف هر یک از دو کشور آمریکا و انگلیس طرحی منتشر شد. طرحی که آمریکا ارائه داد به طرح وایت (White) مشهور است و در هفتم آوریل سال ۱۹۴۳ منتشر شد و طرح انگلیس نیز که طرح کنیز نامیده می‌شد در هشتم آوریل همان سال انتشار یافت. در طرح آمریکا ایجاد یک صندوق تثبیت پول ملل متحد با عنوان Un. Nation stabil.fund و در طرح انگلستان نیز طرح اتحادیه تهاتری Inter clearing union که به نام مبتکر آن کنیز معروف شد عرضه گردید.

کارشناسان دو کشور برای تلفیق دو طرح آمریکا و انگلیس به منظور تهیه یک طرح مشترک یک سال وقت صرف کردند و سرانجام در بیست و یکم آوریل ۱۹۴۴ گزارش مشترکی درباره تأسیس صندوق بین‌المللی پول عرضه نمودند و به منظور اتخاذ تصمیم نسبت به آن به دعوت رئیس جمهوری آمریکا کنفرانسی در اول ژوئیه ۱۹۴۴ متشکل از ۴۴ کشور در برتن وودز (Bretton woods) تشکیل شد در همین کنفرانس پیشنهاد ایجاد بانک بین‌المللی نیز ارائه شد و اولین معامله خود را در ۸ می ۱۹۴۷ با دولت فرانسه انجام داد. در طرح تأسیس صندوق بین‌المللی پول بیشتر از نظریات وایت استفاده شد.

دیگر محدودیتهای وارداتی و کنترل ارزی برقرار می‌نمودند در این دوره هیچ‌گونه سازمان بین‌المللی به وجود نیامد تا در تغییرات نرخ پول کشورها نظارت کند و در مواقع مقتضی نسبت به وضع نرخ مبادله یک یا چند پول توصیه‌هایی به عمل آورده و تصمیم کشورها را در جهت منافع کلیه کشورها هدایت نماید. در این میان سیاست دولت آمریکا از سال ۱۹۳۴ به بعد مبتنی بر قراردادهای متقابل بازرگانی بود که طی این قراردادها از دو اصل مهم زیر پیروی می‌کرد:

۱- اصل آزادی بازرگانی

۲- اصل معامله متقابل

ولی روش عده زیادی از کشورها به خصوص آلمان و ایتالیا مبتنی بر سیاست خود بسی (اتاریسم) بود که کاملاً با سیاست اتاژونی میانیت داشت. بازرگانی جهان بعد از بحران عظیم ۱۹۳۲ - ۱۹۲۹ تقریباً فلج شد. در عده زیادی از کشورها مبادلات در چهارچوب قراردادهای دو جانبه امکان‌پذیر گشت. در زمان جنگ هدف سیاست آمریکا در مورد دوران پس از جنگ رفع موانع بازرگانی جهانی و آزاد کردن مبادلات بود. این روش مبتنی بر عقاید مکتب جدید آزادطلبی Neoliberalism بود. در همین زمان در بعضی از کشورها روش دیگری طرفداران بسیار داشت و آن اقتصاد ارشادی بود. در دوران جنگ دوم

خاطره هرج و مرج پولی و گرفتاریهای حاصل از آن مقامات اقتصادی کشورهای بزرگ را متوجه نمود که بعد از جنگ باید نظم و ترتیبی در مبادلات بین کشورها برقرار شود تا گرفتاریهای بین دو جنگ دست و پاگیر نشود. لذا از همان اوئل جنگ میان کارشناسان اقتصادی اغلب کشورها این عقیده پیدا شد که دنیا بعد از جنگ در زمینه روابط پولی و مالی بین‌المللی احتیاج مبرمی به ثبات دارد و ضروری است که یک مرجع بین‌المللی ایجاد گردد تا با نفوذ خود از ایجاد رقابت پولی بین کشورها و هرج و مرج بازرگانی جلوگیری کند. بدین منظور در اثنای جنگ، متخصصان پولی اتاژونی و انگلستان برای مقابله با شرایط بعد از جنگ مقدمات لازم را فراهم نمودند اینان آرزو داشتند مجدداً تجارت چند

تأسیس صندوق بین‌المللی پول اقدام مهمی در کوشش کشورها برای برقراری همکاری بین‌المللی در امور پولی بود و بدون تردید مهمترین اقدامی می‌باشد که تاکنون از طرف کشورها برای اداره پولی بین‌المللی به عمل آمده است. زیرا در سالهای قبل از جنگ اول گرچه همکاری بین‌المللی در اداره امور پولی وجود داشت ولی بیشتر بر قوای بازار تکیه می‌شد تا تأسیس یک سازمان

جانبه و بازار آزاد برقرار گردد. بنابراین در پیشنهادها خود ایجاد یک سازمان پولی بین‌المللی با میدان وسیع فعالیتها و تواناییها و استقرار نظم پولی در جهان را ارائه می‌دادند تا این که دولتهای آمریکا و انگلیس از پیروزی نزدیک خود در جنگ اطمینان یافته در صدد برآمدند روابط اقتصادی جهانی را برای دوره صلح پایه‌ریزی کنند.

خاص بین‌المللی. صندوق بیشتر با مسائل مربوط به پرداختهای بین‌المللی سرو کار دارد و وظیفه آن نیز برقراری یک سیستم منظم به جای وضع هرج و مرج پولی سالهای قبل از جنگ است. طبق ماده اول اساسنامه صندوق بین‌المللی پول هدفهای کلی آن عبارتند از:

- ۱- توسعه همکاری پولی بین‌المللی به وسیله یک سازمان دائمی بین‌المللی که دستگاههای مجهز فنی و اداری و اطلاعات و وسایل لازم را برای مشاوره و همکاری در مسائل پولی در اختیار کشورهای عضو خواهد گذاشت.
- ۲- تسهیل توسعه و افزایش هم‌آهنگ بازرگانی بین‌المللی، تا از این راه به هدفهای اصلی سیاست اقتصادی صندوق که بالا بردن سطح اشتغال و درآمد واقعی و توسعه منافع تولیدی کشورهای عضو می‌باشد کمک کند.
- ۳- مساعدت به تثبیت نرخ ارزها و فراهم آوردن ترتیبات صحیح برای مبادلات ارزی بین کشورهای عضو و جلوگیری از رقابت در تنزل ارزش پول کشورها.
- ۴- کمک بسرای برقراری سیستم چند جانبه multilateralism پرداختها و جلوگیری از کنترل ارزی که مانع توسعه مبادلات بین‌المللی می‌شود
- ۵- ایجاد اعتماد در اعضاء که در مواقع ضروری برای برقراری تعادل پرداختهای خارجی کشورها کمک به عمل خواهد آمد تا اعضاء به محدودیت مبادلات پولی و بازرگانی خود که به زیان بازرگانی بین‌المللی است مبادرت نوزند.
- ۶- کوتاه کردن دوره عدم تعادل پرداختهای خارجی کشورهای عضو. صندوق در کوششهایی که برای تحقق هدفهای فوق به عمل می‌آورد به هیچ وجه خود را جانشین بازارها و یا سازمانهایی که بازارهای مزبور را اداره می‌کنند نمی‌داند لذا در بانکها و کارگزاران بورس ارز دخالتی نمی‌کند، بلکه فقط با بانکهای مرکزی و دولتها ارتباط دارد و تنها در مواقع بحرانی آن هم به طور غیرمستقیم در بازار ایفاء نقش می‌کند.

سیستم پولی صندوق

در تنظیم اساسنامه صندوق از تجربه سه سیستم مختلف پولی که سابقاً وجود داشت یعنی سیستم استاندارد طلا - سیستم پولهای مستقل ملی و سیستم کنترل ارزی استفاده شده است. می‌توان گفت سیستم پولی که صندوق در نظر گرفته است ترکیبی از هر سه سیستم مزبور می‌باشد. زیرا بعد از جنگ هیچ یک از سیستم‌های مزبور به تنهایی برای همه کشورها قابل قبول نبود. ایراد اصلی که به سیستم استاندارد طلا وارد است بین‌المللی بودن آن است در صورتی که این سیستم پذیرفته می‌شد کلیه کشورها ناچار بودند سیستم اقتصاد خود را در اختیار قوای بین‌المللی و در معرض آن قرار دهند که کمتر کشوری بعد از جنگ تن بدان می‌داد. زیرا معنی واقعی سیستم استاندارد طلا وجود یک پول بین‌المللی است که آن هم طلا است. هر چند که هر یک از کشورهایی که این سیستم را قبول کرده‌اند نام خاصی برای پول خود انتخاب کرده باشند ولی چون واحد پولها بر حسب طلا تعیین می‌گردد و پولهای مختلف قابل تبدیل به طلا

می‌باشد در حقیقت پول واقعی تمام کشورها طلا خواهد بود و قیمت‌ها در تمام کشورها تا حدود زیادی به وسیله یک شبکه قیمت‌های بین‌المللی به همدیگر مرتبط می‌شود.

بدیهی است هیچ کشوری تخت این رژیم پولی قادر نیست از سیاست پولی و مالی مستقلی پیروی کند. زیرا بروز بحران اقتصادی در یک کشور از طریق جریان ذخائر طلا و تأثیر آن در عرضه پول و قیمت‌ها و درآمدها به سایر کشورها انتقال می‌یابد. چون هر یک از کشورها با تجربه حاصل از بحران بزرگ سال ۱۹۳۱ سعی داشتند که اقتصاد خود را از عواقب بحرانهای ادواری دور نگهدارند و نیز اصرار داشتند که سطح اشتغال ملی را به حد مکفی برسانند لذا نمی‌توانستند بپذیرند که با قبول سیستم استاندارد طلا علل و عوامل خارجی سیاست پولی و مالی و بالنتیجه سطح درآمد ملی را بدین شکل تحت ضابطه‌ای غیر معقول درآورند.

سیستم پولهای مستقل با نرخهای متغیر نیز برای کشورها قابل قبول نبود زیرا با توجه به تجربه سالهای بین دو جنگ این سیستم در اقتصاد و بازرگانی کشورها اثر نامطلوبی داشت و خطرات مبادلات و سرمایه‌گذاری بین‌المللی را زیاد می‌کرد به علاوه فرار سرمایه را تشویق می‌نمود و تضعیف رقابت‌آمیز شدید پولها را سبب می‌گردید بالنتیجه منتهی به ایجاد هرج و مرج پولی در جهان می‌شد. همچنین حفظ نرخهای ثابت پولی با کنترل ارز نیز در مبادلات بین‌المللی تأثیرات نامطلوبی می‌گذاشت به طوری که تجربه بین دو جنگ نشان داده بود این سیستم به از هم پاشیدن سیستم چند جانبه مبادلات و استقرار سیستم مبادلات دو جانبه منجر گردیده و نیز موجب بروز کمیاب‌ها و پایین آمدن سطح زندگی در کشورها می‌شود زیرا در این سیستم اغلب سیاستهای بازرگانی با توجه به جنبه‌های سیاسی و نه جنبه اقتصادی آن انتخاب می‌گردد. علت علاقه‌مندی به ایجاد یک سیستم بین‌المللی آن بود که ضرورت، به برقراری سیستم مبادلات چند جانبه شدیداً احساس می‌شد از طرف دیگر وجود نرخهای ثابت ارز نیز برای تأمین امنیت کامل جهت مبادلات بین‌المللی و سرمایه‌گذاری لازم به نظر می‌آمد. ولی در ضمن آنها می‌خواستند استقلال کشورها در انتخاب سیاستهای پولی و مالی تا حدودی حفظ شود زیرا بدون آن امکان نداشت موافقت اکثریت کشورهای جهان جلب گردد. صندوق بین‌المللی پول کوشش نمود که در تنظیم مقررات با یک عده سازشهای مدبرانه هدفهای فوق را که متعارض به نظر می‌آیند تأمین نماید. از این رو کارشناسان برای تحقق هدفهای صندوق از هر کدام از سیستم‌های مذکور آن چه را که مفید می‌دانستند در اساسنامه صندوق گنجاندهند. مثلاً طلا به عنوان اساس و پایه پولهای کشورهای عضو حفظ گردید و این منظور با تصریح در اساسنامه که برابری ارزش پول (Par value) هر یک از کشورها براساس طلا تعیین می‌گردد و خرید و فروش طلا توسط اعضاء باید به نرخ و در حدود تعیین شده توسط صندوق تعیین شود) تأمین شد بنابراین بر اساس این مقررات نرخهای ثابت ارز برای کشورها تعیین شد. بر این مبنی کشورهای عضو مکلف هستند معاملات طلا را با نرخ برابری طلا با پول خود با تفاوتی که صندوق مقرر

سیاست پولی و ارزی صندوق

صندوق در حال حاضر در کمک مالی بین المللی نقش عمده‌ای ایفا می‌کند و نیز علاوه بر کمک مالی در سیاستهای ارزی کشورهای عضو مراقبت و نظارت می‌نماید همچنین کوششهایی به عمل آورده است تا کشورهای عضو را متقاعد سازد محدودیتها و کنترل ارزی را به تدریج برطرف سازند و از اعمال تبعیض خودداری کنند و سیاست یک نرخ را اتخاذ نمایند. صندوق برای تأمین این منظور به هر کشوری که احتیاج داشته باشد کمکهای فنی از نظر مشورتی می‌دهد.

صندوق رشد اقتصادی توأم با تعادل و ثبات نسبی مالی و پولی را هدف اصلی اقتصاد کشورهای عضو می‌داند لذا به آنها توصیه می‌کند با اتخاذ تدابیر مالی اجرای برنامه‌های تولیدی و عمرانی را تسهیل نمایند و در صورتی که کشوری دچار عدم تعادل تراز پرداختها گردد بدان کمک می‌کند تا قبل از این که به تدریج نتایج اقدامات اصلاحی مالی و پولی به اعتباری ظاهر گردد، کشور بتواند کسری تراز پرداختهای خود را تأمین کند. کشوری که از صندوق کمک می‌گیرد متعهد می‌شود از سیاستهای اعتباری و مالی که به نظر صندوق برای اعاده تعادل تراز پرداختها ضروری است پیروی کند و برای اینکه این سیاستها به دقت اجرا شود صندوق و کشور عضو دریافت کننده کمک با موافقت یکدیگر حداکثرهایی برای افزایش اعتبارات بخش خصوصی و دولتی تعیین می‌کنند و کشور وام گیرنده تعهد می‌نماید چنانچه حداکثرهای مذکور را رعایت نکند درخواست استفاده بیشتر از منابع صندوق را ننماید.

تسهیلات مخصوص صندوق برای کشورهای در حال توسعه

اخیراً صندوق به منظور ایجاد تسهیلات بیشتر در مورد کشورهای در حال توسعه که قسمت عمده صادرات آنها را مواد اولیه تشکیل می‌دهد سیاست تازه‌ای اتخاذ نموده است که به موجب آن در مواقعی که کشورهای مزبور به علت کاهش موقتی درآمد صادرات مواد اولیه دچار کسری تراز پرداختها می‌شوند می‌توانند تا میزان ۲۵٪ اضافه بر سهمیه خود از منابع صندوق استفاده نمایند مشروط بر این که صندوق تشخیص دهد اولاً نقصان درآمد صادراتی کشور دریافت کننده کمک موقتی و مربوط به عوامل خارجی از قدرت پیش بینی آن است ثانیاً کشور مزبور همکاری لازم را برای یافتن راه حل مناسب جهت حل مشکل تراز پرداختهای خود با صندوق، نخواهد نمود و بر این مبنی در سال ۱۹۶۷ در حدود ۱۹۴ میلیون دلار به کشورهای صادر کننده مواد اولیه کمک شده است.

بدیهی است کمکی که صندوق به کشورهای در حال توسعه می‌نماید، برای حل مشکلات آنها کافی نیست. معهداً می‌توان گفت صندوق برای ایجاد شرایط مساعد در این کشورها جهت اجرای برنامه‌های عمرانی و تولیدی بلند مدت خود کمکهای قابل توجهی می‌نماید.

می‌دارد انجام دهند. هیچ کشوری حق ندارد طلا را با نرخ بالاتر و یا کمتر خریداری نموده و یا به فروش رساند. معاملات ارزی نیز باید بر اساس برابری طلا با پول کشور انجام پذیرد به علاوه نباید بین نرخ معاملات نقدی ارزها و نرخ برابری بیش از یک درصد اختلاف باشد و کلیه کشورهای عضو متعهدند کوشش نمایند با همکاری صندوق بین‌المللی پول ارزش خارجی پول خود را ثابت نگه‌دارند و از تغییرات رقابت‌آمیز نرخ ارز جلوگیری نمایند.

با این وجود ارتباط پول کشورها به طلا کامل و سخت نیست یعنی هر موقع که کشوری با مشکلاتی مواجه گردد صندوق بین‌المللی پول برای کشور مزبور تسهیلاتی قائل می‌گردد.

مثلاً هر موقع کشوری با عدم تعادل اساسی در تراز پرداختهای خود مواجه گردد حق دارد پیشنهاد نماید که در برابری پول خود تغییراتی بدهد و اگر این تغییر از ده درصد تجاوز نکند صندوق حق اعتراض نخواهد داشت ولی هر گاه بیشتر باشد به عهده صندوق می‌باشد که تعیین کند آیا تغییر لازم است یا نه و هر گاه لازم تشخیص داده شود به طور خود به خود موافقت به عمل می‌آید ولی هر گاه صندوق موافقت نکند و عضو بدون توجه به نظر صندوق در برابری پول خود تغییر بدهد صندوق می‌تواند کشور مورد بحث را از استفاده منابع صندوق محروم و حتی از عضویت خارج سازد. ولی هر گاه عدم موازنه جنبه موقت داشته باشد کشور عضو می‌تواند از منابع صندوق برای عدم تعادل

بحران کانال سوئز همزمان با پایان دوره کمبود دلار بود. حتی بعد از سال ۱۹۵۸ تراز پرداختهای اتازونی دچار کسری مداوم گردید و این امر سبب شد که به تدریج مسئله کمبود دلار به مسئله وفوردلار تبدیل گردد.

کشورهای اروپای غربی در سال ۱۹۵۸ ابتدا کنترلها را از اقلام بازرگانی و سپس از اقلام سرمایه‌ای تراز پرداختهای خود برداشتند و بدین ترتیب قابلیت تبدیل پول کشورهای صنعتی جهان غرب عملی گردید و یکی از هدفهای مهم صندوق به موقع اجرا گذاشته شد ولی کسری مستمر تراز پرداختهای اتازونی و قابلیت تبدیل ارزها، مسائل و مشکلات تازه‌ای از جمله حرکت وسیع سرمایه‌های کوتاه مدت به منظور معاملات سودجویانه بین مراکز مهم مالی جهان غرب را به وجود آورد. نقل و انتقال سریع سرمایه‌های کوتاه مدت در دهه ۱۹۶۰ سبب تشدید کسری تراز پرداختهای اتازونی وانگلستان و فشار به لیر و دلار و منابع صندوق بین‌المللی پول گردید.

صندوق برای مقابله با مشکلات فوق و رفع نیازمندیهای کشورهای عضو با افزایش سهمیه اعضاء و دریافت اعتبار در حدود ۶ میلیارد دلار از ده کشور صنعتی عمده جهان منابع خود را افزایش داد.

با تصویب طرح حق برداشت مخصوص؛ انتظار می‌رود صندوق بتواند نقش مهم‌تری در سیستم پولی و مالی جهانی بر عهده گیرد. نتیجه آن که صندوق در دوره بعد از جنگ دوم جهانی تا حدودی به ثبات پولی و توسعه مبادلات بین‌المللی کمک نمود و علاوه بر تأثیر در برقراری قابلیت تبدیل پولها و کمک به تعدیل کسری تراز پرداختهای کشورهای عضو وسیله مبادلات مقامات پولی کشورهای عضو و بر طرف کردن سوءتفاهمات گردیده است.

کمک صندوق به کشورهای در حال توسعه در مقام مقایسه با کشورهای صنعتی خیلی کمتر است و با احتیاجات آنها مناسب نبوده است زیرا چنانچه می‌دانیم مبنای استفاده از کمکهای صندوق سهمیه اعضاء است در حالی که مجموع سهمیه کلیه کشورهای جهان سوم به اندازه سهمیه کشور اتازونی نیست. در نتیجه از ۱۷ میلیارد دلار که از تاریخ تأسیس تا ژوئن ۱۹۶۸ از صندوق برداشت شده است ۸ میلیارد دلار آن به نفع انگلستان و اتازونی بوده است.

روابط صندوق با کشور ایران

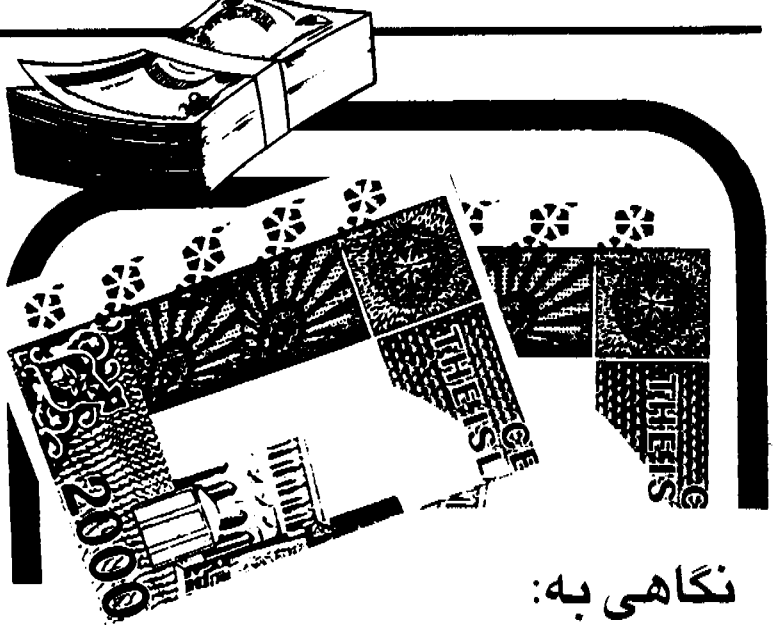
سهمیه ایران در صندوق ابتدا ۲۵ میلیون دلار تعیین گردیده بود و سپس به ۴۵ میلیارد دلار افزایش یافت و در موقع افزایش سهمیه کشورها در سال ۱۹۵۸، سهمیه ایران به جای ۵۰٪ معادل صد در صد ترقی داده شد و به ۷۰ میلیون دلار رسید و پس از آن با افزایش ۲۵ درصد بر سهمیه در سال ۱۹۶۶ سهمیه ایران به ۱۲۵ میلیون دلار بالغ گردید. کشور ایران برای مقابله با کسری موقت تراز پرداختها وامهایی از صندوق بین‌المللی دریافت نموده و در سررسید آنها را مسترد داشته است.

* با نگاهی به کتاب اقتصاد بین‌الملل تألیف دکتر ضیاء الدین هینت

داوری درباره نقش صندوق

صندوق بین‌المللی در انجام هدفهای خود موفقیت کامل به دست نیاورده است، زیرا در ابتدای تأسیس فرض این بود که اقتصاد کشورها به طور عادی در حال تعادل است اگر موقتاً عدم تعادل بروز کند با هدایت و کمک صندوق تعادل مجدد استقرار خواهد یافت و فقط در مواقع استثنایی که عوامل اساسی موجب عدم تعادل گردد توسط به کنترل آنها را رفع خواهد کرد ولی بعد از جنگ غالب کشورها دچار عدم تعادل اساسی شدند. مسئله کمبود دلار نیز در سالهای اولیه بعد از جنگ برای بسیاری کشورها دشواریهایی به بار آورد. چنانچه ناچاراً محدوديتها و کنترلهایی در خرید و فروش ارز و دریافتها و پرداختهای ارز خود برقرار کردند. به علاوه افزایش قیمتها و تورم شدید بسیاری دیگر از کشورها مانع عمده ثبات روابط اقتصادی کشورها با خارج بود صندوق هم برای برقراری سیستم چند جانبه پولی براساس نرخهای ثابت، قدرت مالی در اختیار نداشت. صندوق در ده سال اول عمر خود نتوانست به وظایفی که داشت عمل نماید زیرا در دوره مورد بحث به طوری که اشاره شد کشورهای خارج از ناحیه دلار نسبت به ناحیه دلار دچار کسری شدیدتر از پرداختها بودند لذا ناچار گردیدند پرداختهای خود را نسبت به ناحیه مزبور محدود سازند. به علاوه بر خلاف دوره دهه ۱۹۳۰ که رکود عامل اصلی عدم ثبات اقتصادی کشورها در روابط خارجی آنها بود در این دوره تورم نسبت اصلی عدم تعادل اقتصاد داخلی و خارجی بود و کشورها برای جلوگیری از تضعیف فوق العاده ارزش پول خود مجبور به کنترل نرخ ارز بودند. در این دوره صندوق نقش فعالی در حل مسائل پولی و تراز پرداختهای کشورهای عضو نداشت و کمتر از منابع آن برای حل مشکلات ارزش استفاده می‌شد ولی این وضع با بروز بحران کانال سوئز عوض شد و از آن تاریخ به بعد صندوق در کمک به کشورهایی که دچار عدم تعادل تراز پرداختها گردیدند به خصوص کشورهای عمده صنعتی جهان غرب از جمله دو کشور انگلستان و اتازونی که پول آنها جزء ذخایر بین‌المللی محسوب می‌گردید نقش فعالی داشت.

نگاهی به:

موادی از قانون مالیاتهای مستقیم در ارتباط با شرکتهای تعاونی

اشاره:

در موادی از اصلاحیه قانون مالیاتهای مستقیم که در تاریخ بیست و هفتم بهمن ماه سال ۱۳۸۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید بخشی از فعالیت شرکتهای تعاونی از پرداخت مالیات معاف گردید. در این شماره به منظور رفع ابهام و آگاهی مدیران و مسؤولان شرکتهای تعاونی مواد و موارد مذکور عیناً به چاپ می‌رسد. باشد که به بسیاری از ابهامات و پرسشهای مطروحه آنان پاسخ گفته باشیم:

ماده ۴۸- سهام و سهم‌الشرکه کلیه شرکتهای ایرانی موضوع قانون تجارت به استثنای شرکتهای تعاونی براساس ارزش اسمی سهام یا سهم‌الشرکه به قرار دو در هزار مشمول حق تمبر خواهد بود. (سهام و سهم‌الشرکه شرکتهای تعاونی از دو در هزار حق تمبر معافند)

ماده ۸۱- درآمد حاصل از کلیه فعالیتهای کشاورزی، دامپروری، دامداری، پرورش ماهی و زنبور عسل و پرورش طیور، صیادی و ماهیگیری، نوغانداری، احیاء مراتع و جنگلها، باغات، اشجار از پرداخت مالیات معاف می‌باشد.

ماده ۱۰۵- جمع درآمد شرکتهای و در آمد ناشی از فعالیتهای انتفاعی سایر

اشخاص حقوقی که از منابع مختلف در ایران و خارج از ایران تحصیل می‌شود، پس از وضع زبانه‌های حاصل از منابع غیر معاف و کسر معافیه‌های مقرر به استثنای مواردی که طبق مقررات این قانون دارای نرخ جداگانه‌ای می‌باشد، مشمول مالیات به نرخ بیست و پنج درصد خواهند بود. ماده ۱۳۲- درآمد مشمول مالیات ابرازی، ناشی از فعالیتهای تولیدی و معدنی در واحدهای تولیدی یا معدنی در بخشهای تعاونی و خصوصی که از اول سال ۱۳۸۱ به بعد از طرف وزارتخانه‌های ذیربط برای آنها پروانه بهره‌برداری صادر یا قرارداد استخراج و فروش منعقد می‌شود، از تاریخ بهره‌برداری یا استخراج به میزان هشتاد درصد به مدت چهار سال و در مناطق کمتر توسعه یافته به میزان صد درصد و به مدت ده سال از مالیات موضوع ماده ۱۰۵ این قانون معاف هستند.

بدیهی است فهرست مناطق کمتر توسعه یافته برای بقیه مدت برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و همچنین در آغاز هر دوره برنامه توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و

صنایع و معادن تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

- معافیه‌های موضوع ماده ۱۳۲ شامل درآمد واحدهای تولیدی و معدنی مستقر در شعاع یکصد و بیست کیلومتری مرکز تهران و پنجاه کیلومتری مرکزی اصفهان و سی کیلومتری مراکز استانها و شهرهای دارای بیش از سیصد هزار نفر جمعیت براساس آخرین سرشماری به استثنای شهرکتهای صنعتی استقرار یافته در شعاع سی کیلومتری مراکز استانها و شهرهای مذکور نخواهد بود.

- کلیه تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی دارای پروانه بهره‌برداری از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هر سال از پنجاه درصد مالیات متعلق معاف هستند.

- ضوابط مربوط به تعیین تاریخ شروع بهره‌برداری واحدهای معاف موضوع ماده ۱۳۲ و همچنین تعیین محدوده استقرار توسط وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صنایع و معادن تعیین و اعلام می‌گردد.

ماده ۱۳۳- صد درصد درآمد شرکتهای تعاونی روستایی، عشایری، کشاورزی، صیادان، کارگری، کارمندی، دانشجویان و دانش‌آموزان و اتحادیه‌های آنها از مالیات معاف هستند.

ماده ۱۳۴- درآمد حاصل از تعلیم و تربیت مدارس غیر انتفاعی اعم از ابتدایی، راهنمایی، متوسطه، فنی حرفه‌ای، دانشگاهها و مراکز آموزش عالی غیر انتفاعی و درآمد مؤسسات نگهداری معلولین ذهنی و حرکتی بابت نگهداری اشخاص مذکور که حسب مورد دارای پروانه فعالیت از مراجع ذیربط هستند و همچنین درآمد باشگاهها و مؤسسات ورزشی دارای مجوز از سازمان تربیت بدنی حاصل از فعالیتهای منحصراً ورزشی از پرداخت مالیات معاف است.

ماده ۱۳۸- آن قیمت از سود ابرازی شرکتهای تعاونی و خصوصی که برای توسعه و بازسازی و نوسازی یا تکمیل واحدهای موجود صنعتی و معدنی خود یا ایجاد واحدهای جدید صنعتی یا معدنی در آن سال مصرف گردد از پنجاه درصد مالیات متعلق موضوع ماده ۱۰۵ این

اشاره

روابط با دیگران، شیوه اجرای اثربخشی کار و در نهایت کارایی و بهره‌وری دچار مشکل خواهد شد. در این بین، وقتی که نمی‌توان استرس‌های عصر تکنولوژی را کم کرد، چه بهتر که بتوانیم با مدیریت صحیح اثرات آن را تحت کنترل درآوریم. در این مقاله سعی شده تعاریفی از استرس آورده شود. سپس به بحث مدیریت استرس و مراحل آن و استراتژیهای مقابله به استرس پرداخته، و در نهایت نتیجه‌گیری و پیشنهادات ارائه می‌شود.

چرا باید فشار عصبی سازمان را بررسی کنیم؟

به سه دلیل بررسی فشار عصبی سازمانی ضروری است، نخست آنکه کوتاهی در رسیدگی به فشار سازمانی می‌تواند بر توان منابع انسانی یک سازمان زیانهای فراوانی را وارد سازد و پیامدهای منفی اقتصادی مانند کاهش تولید را فراهم آورد، دوم آنکه، هرگاه فشار عصبی سازمانی به درستی باز شناخته شود و با تدبیر و دور اندیشی هدایت و کنترل گردد می‌تواند در بهبود کار و بسالابردن خشنودی کارمند و افزایش بازده سازمان مؤثر آید. سوم اینکه هزینه‌های سازمان با کنترل فشار عصبی کاهش می‌یابد. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که مصرف داروهای آرام بخش بسرای امریکا سالانه ۶ میلیارد دلار هزینه در بردارد!

تعریف استرس

از استرس تعاریف مختلفی ارائه شده است که در اینجا به سه تعریف اکتفا می‌کنیم. کسیت دیویس و جان نیواستورم عقیده دارند که استرس عبارت است از فشاری که مردم در زندگی احساس می‌کنند که شدت و درجه آن با توجه به تفاوت‌های فردی افراد متفاوت است. گوردون (۱۹۹۸) معتقد است استرس به یک حالت فیزیولوژیکی و روانی اشاره دارد، هنگامی که فرد در محیطی قرار می‌گیرد که ناراحتی، تشویش و اضطراب داشته و احساس کند که از پا

در دهه اخیر موضوع فشار عصبی و آثار آن در سازمان‌ها مورد توجه بسیار قرار گرفته و یکی از مباحث اصلی رفتار سازمانی را به خود اختصاص داده است. با آموزش و آگاهی‌دادن به مدیریت و کنترل استرس، می‌توان تأثیرات استرس را در دنیای تکنولوژی و مدرن کاهش داد. مارلین کارلینز (Marlin Karlins) در کتاب «استفاده انسانی از منابع انسانی» در این باره می‌گوید «فراگیری مدیریت بر فشارهای روحی و روانی سهم مثبت و مؤثری در موفقیت و رفاه شخصی افراد دارد».

به هر حال، فشارهای روانی در شرایط فعلی سازمانها، یکی از مشکلات جدی مدیران است که تا حدود زیادی بازدهی و بهره‌وری را کاهش داده و موجب مشکلات رفتاری و تعارض در سازمانها شده است. در این مقاله سعی بر آن است که راهها و روشهای کنترل فشارهای عصبی و روانی در سازمانها بیان شده و در نهایت استراتژیهای مؤثر در این رابطه به مدیران پیشنهاد شود.

مقدمه

فشار عصبی در دنیای امروز مسئله‌ای است که تقریباً فراگیر شده، و تنها افراد معدودی می‌توانند از آثار مخرب و زیان‌بار آن در امان بمانند و از برخورد و درگیر شدن با آن اجتناب و دوری نمایند. نگرانی افراد نسبت به کار، خانواده، فرزند، دوری اعضای خانواده از یکدیگر، مشکلات اجتماعی، وضع اقتصادی و نیازهای گوناگون، انتظارات و توقعات سازمان از کارمندان، پیشرفت تکنولوژی و نگرانی و بیم از کهنه شدن معلومات و اطلاعات، مشکلات مدیریت و توقعات کارکنان همگی سبب می‌شود که فرد در تمام طول روز همواره دچار هیجانها، تنشها، نگرانیها و بیم و امیدهای گوناگون باشد که گاه با ظرفیت بدنی، عصبی و روانی متناسب است و گاه با آن سازگار نیست.

مدیران چگونه می‌توانند فشارهای عصبی و روانی را در سازمان کنترل کنند؟

○ رسول رحیم‌زبان و مهدی صادقی

با توجه به اینکه اغلب افراد، یک سوم اوقات شبانه‌روز خود را در محیط کار می‌گذرانند، فشارهای کاری، می‌تواند یکی از مهمترین علل انفرادی جسمی و ذهنی در افراد باشد.

فردی که مورد حمله فشارهای عصبی و روحی قرار می‌گیرد، مسلماً در تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، برقراری

ب - استراتژیهای فیزیولوژیکی مانند استراحت است که خود آن به اشکال مختلف می باشد. یکی از راههای استراحت کردن استفاده منظم از تعطیلات است، از دیگر راههای متداول استراحت آرام نشستن و بستن چشم ها به مدت ۱۰ دقیقه در هر روز می باشد.

ج - استراتژیهای شناختی شامل تغییرات شیوه تفکر افراد درباره استرس و موفقیتهاست که در نتیجه آن حاصل می شود. «جرالد گرینبرگ ۱۹۹۷» استراتژیهای سازمانی مقابله با استرس شامل:

الف - سیاستهای حمایتی خانواده مانند جدول زمانی کار قابل انعطاف و تهیه و تدارک و مراقبت روزانه از بچه ها است.

ب - برنامه های مدیریت استرس شامل طراحی استراتژیهای آموزش کارکنان برای مدیریت استرس می باشد.

ج - برنامه های ارزیابی کارکنان که شامل ارزیابی کارکنان در برخورد با مسائل و مشکلات مهم می باشد، از جمله این موارد سوء استفاده مسالی، برنامه ریزی شفلی، مشکلات حقوقی و مالی است.

«جولیان فورده (۲۰۰۲)

استراتژیهای مقابله با استرس را شامل موارد ذیل می داند:

* استراحت فکری و جسمی، تفکر مثبت، حل مشکلات، کنترل عصبانیت، مدیریت زمان.

* ورزش و داشتن اعتماد به نفس

نتیجه گیری و پیشنهادات

امروزه فشارهای عصبی به عنوان مهمترین فاکتور بوجود آورنده امراض روحی، جسمی و رفتاری انسانها توجه پزشکان، روان شناسان و دانشمندان علوم رفتاری و مدیریت را به خود معطوف نموده، به طوری که باید عنوان نمود فشارهای عصبی نقش مهمی در فراهم نمودن مشکلات روحی و جسمی در انسانها ایفا می کند.

شناسایی عوامل استرسزای کارکنان و یافتن راهبردهایی در جهت پیشگیری و

مرحله دوم: جلوگیری ثانویه

مرحله دوم، مرحله ای است که آگاهیهای افراد یا سازمانها درخصوص عوامل استرس آور مورد تعدیل قرار گرفته یا تغییر می کند.

مرحله سوم: درمان این پدیده است

در این مرحله با توجه به علائم استرس بدخیم سازمانی اقدام لازم برای بهبودی صورت می پذیرد. علائم سازمانی استرس بدخیم عبارتند از: هزینه های مستقیم و غیر مستقیمی که سازمان متحمل می شود. با علم به اینکه فشار عصبی در سازمانها گسترده بوده و بالقوه بسیار مخرب می باشد طبیعی است که اشخاص و سازمانها باید برای مدیریت مؤثرتر به فشار عصبی توجه خاصی مبذول دارند. در حقیقت برای کمک به مدیریت فشار عصبی در محیط کار، استراتژی های زیادی ایجاد شده است. بعضی از این استراتژیها مربوط به افراد است و بعضی دیگر با

مقیم (۱۳۸۰) استرس را اینگونه تعریف میکند: استرس حالتی پویا و هیجان انگیز است که فرد با یک فرصت و محدودیت، یا با تقاضای غیر عادی مواجه می شود و واکنش های احساسی، فیزیکی و شناختی از خود بروز می دهد.

مدیریت استرس

مدیریت استرس به معنای واکنش اصلی زندگی به وسیله کم کردن مطلوب هیجانات زیاد می باشد. وقتی افراد با چالشهای زندگی روبرو می شوند، به تنهایی نمی توانند در مقابل هیجانات واکنش سریع و مؤثری داشته باشند. اما هنگامی که به طور روشن در مقابل این هیجانات تفکر و عمل همراه با کنترل داشته باشند در آن صورت می توانند عکس العمل مناسب و مؤثر ارائه دهند.

باید توجه کرد که استرس جزء لاینفک زندگی بشر امروز است. تقاضاها و سطح توقعات مردم در روابط با یکدیگر، مشکلات حاد و مزمن بهداشت روانی، فشارهای محل کار، ترافیک، همه و همه انسانها را وادار می دارد که هر کدام به روش خاص خود نسبت به این عوامل عکس العمل نشان دهند.

با آموزش درک مدیریت و کنترل استرس، می توان تأثیرات استرس را در دنیای مدرن کاهش داد. روش های مقابله با استرس زیاد هستند، یکی از مشخص ترین آنها تغییر شیوه و روش زندگی است. استفاده از تکنیک های مدیتیشن، تمرینات فیزیکی، گوش کردن به موسیقی و تنفس عمیق می تواند مؤثر باشد.

مدیریت استرس دارای سه مرحله است

مرحله اول: جلوگیری اولیه

مرحله اول در مدیریت استرس کاهش، تعدیل یا حذف عوامل استرس آور می باشد. در این مرحله عوامل استرس ساز سازمانی شناسایی شده و اقدامات لازم در مورد آنها صورت می گیرد.

نتایج تحقیقات نشان می دهد که مصرف داروهای آرام بخش برای امریکا سالانه ۶ میلیارد دلار هزینه در بر دارد!

سازمانها مرتبط می باشند.

استراتژی های مقابله با استرس

استراتژیهای مقابله با استرس به دو سطح سازمانی و پرسنلی تقسیم می شوند. استراتژیهای پرسنلی شامل سه استراتژی: الف - مدیریت شیوه زندگی از قبیل داشتن رژیم غذایی مناسب است.

روانی با یک مشاور یا یک فرد متخصص در این زمینه دیدار داشته باشید.

منابع

۱- محمد علی طوسی، فشار در سازمانها، فصلنامه مدیریت دولتی، انتشارات: مرکز آموزش مدیریت دولتی، شماره ۶ و پائیز ۱۳۶۸.

۲- سید محمد فاطمی نژاد، مدیریت فشارهای جسمی و روانی، آدرس اینترنتی:

<http://WWW.payam.coir/journal/farsi/majaleh/24/12-24.htm>

۳- مرهد و گریفین، رفتار سازمانی، ترجمه سید مهدی الوانسی و غلامرضا معمارزاده، انتشارات مروارید، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۷۹.

۴- فرزاد فخری، فشارهای عصبی و نعارضی در سازمان و راههای مقابله با آن، انتشارات نشر هوای تازه چاپ اول، تهران ۱۳۸۱.

۵- سیدمحمد مفیدی، سازمان مدیریت و رویکرد پژوهشی، انتشارات نرگه، چاپ دوم، تهران ۱۳۸۰

۶- ماری گیبسون، مهارتهای لازم برای موفقیت در مدیریت، ترجمه امیر رمادی نیکه، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، چاپ دوم، تهران ۱۳۷۹.

۷- یگانه توکلی، مدیریت استرس موجب کاهش فشارهای روانی می‌شود، روزنامه آفرینش، شماره ۱۴۹۶، ۲۳ آبان ۱۳۸۱

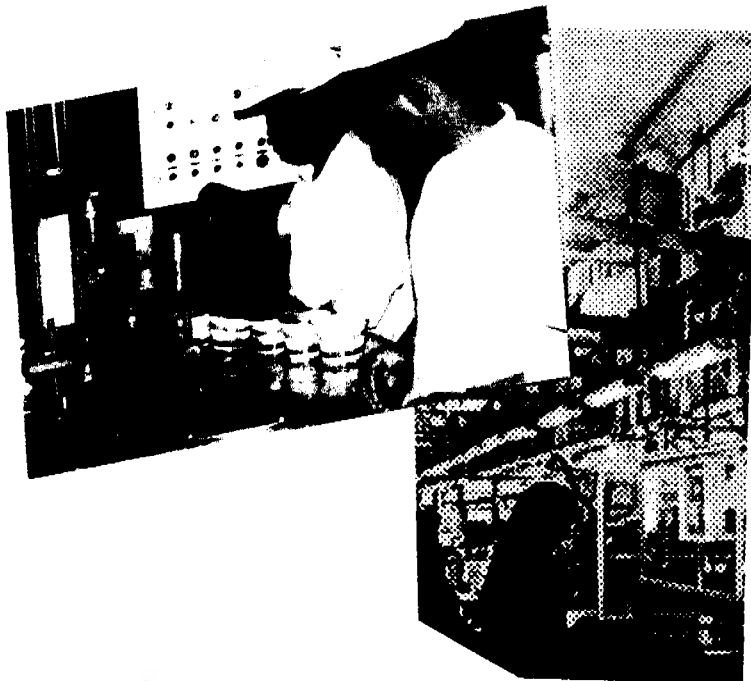
8-Judith R. Gordon. Organizational Behavior. Carroll school of management Boston college. 1997. P. 283.

9- Jerald Greenberg and Robert A. Baron. Organizational Behavior. The Ohio state University Rensselaer Ploytechnic Institute. Sixth edition. 1997. P. 242

10- Julian Ford, Managing Stress and Recovering from Trauma, Page was last uP date on mon-12-2002. <http://WWW.ncptcd.org/facts/veterans/fs-manging-stress.html>

11- Managing Stress. October. 16.2002. <http://WWW.hearter.org/persent.jhtml?identifier=360-23k>

* رسول رنجریان و مهدی صادقی دانشجویان کارشناسی ارشد مدیریت دولتی - دانشگاه آزاد اسلامی کرمان

باید توجه کرد که استرس جزء لاینفک زندگی بشر امروز است. تقاضاها و سطح توقعات مردم در روابط با یکدیگر، مشکلات حاد و مزمن بهداشت روانی، فشارهای محل کار، ترافیک، همه و همه انسانها را وا می‌دارد که هر کدام به روش خاص خود نسبت به این عوامل عکس‌العمل نشان دهند.

کامل بنشینید، عمیقاً نفس بکشید و به یک صحنه آرام فکر کنید.

۳- یاد بگیرید و بپذیرید که شما همه چیزها را نمی‌توانید تغییر بدهید و راه حل همه مشکلات زندگی را در دست ندارید.

۴- زمانی که احساس ناراحتی می‌کنید، قبل از هرگونه واکنش تا شماره ۱۰ بشمارید.

۵- برای غلبه بر استرس سگار نکشید.

۶- موقعیتهای خوب را در مقابل موقعیتهای بد جستجو کنید.

۷- مرتباً ورزش کنید.

۸- اگر چنانچه فکر می‌کنید اضطراب دارید، سعی کنید از آن پرهیز نمایید.

۹- برای حل مسائل برنامه ریزی داشته باشید.

۱۰- یاد بگیرید «نه» بگوئید و خیلی وعده و یا وعید ندهید.

۱۱- به یک گروه حمایتی بپیوندید.

۱۲- برای اطمینان از سلامت روحی و

رفع این عوامل از جمله اقدامات مهم و اساسی مدیران می‌باشد. مدیران می‌بایست برای حل مشکلات روحی و روانی کارکنان از یک سو به عوامل استرس‌زای سازمانی و از سوی دیگر به عوامل استرس‌زای فردی توجه نموده و در جهت کاهش فشار عصبی و بهداشت روحی و روانی افراد تلاش نمایند.

استراتژیهای سازمانی جهت مقابله با استرس و فشار عصبی به وسیله مدیریت طراحی می‌شود تا عوامل تنش‌زای سطوح مختلف سازمانی به منظور جلوگیری یا کاهش فشار عصبی کارکنان حذف یا کنترل شوند. در این رابطه ۱۲ استراتژی خوب، برای کاهش فشار عصبی به منظور کمک به مدیران پیشنهاد می‌شود:

۱- با دوستان، خانواده، روحانیون و دیگر گروه‌های ارشادی درباره نگرانی‌ها و استرس‌هایتان گفتگو نموده و از آنها کمک بگیرید.

۲- ۱۵ الی ۲۰ دقیقه در روز با آسودگی

گردد. علاوه بر آن در پایان هر دوره انتقال آن بخش از درآمد تحقق یافته که هنوز به حیطة وصول در نیامده به حساب درآمد نیز ضروری می‌باشد. با انجام این قبیل تعدیلات مانده حساب درآمد و پیش‌دریافت درآمد یا درآمد تحقق نیافته بامیزان واقعی هریک از حسابها مطابقت خواهد یافت.

افزون بر آن چنانچه در نظر است که مانده هریک از حسابهای موردنظر در پایان هر ماه مشخص گردد این تعدیلات می‌تواند در پایان هر ماه انجام پذیرد که جهت مزید اطلاع با طرح یک مثال در زیر تعدیلات لازم تشریح خواهد شد اما قبل از پرداختن به طرح مسئله نکات زیر را یادآوری می‌نماید:

۱- به هنگام دریافت چک از دریافت کنندگان وام بجای حساب بدهکاران اصلح است از عنوان حساب چکهای دریافتی (اسناد دریافتی) و امثالهم استفاده گردد زیرا حساب بدهکاران در مواقعی مورد استفاده قرار می‌گیرد که سند معتبری در معامله مورد مبادله قرار نگرفته باشد. در حالیکه چکهای دریافتی از وام‌گیرندگان سند معتبری است که خود قابل نقل و انتقال (پشت‌نویسی) می‌باشد. علاوه بر آن عدم انعکاس چکهای دریافتی در دفاتر زمینه سوءاستفاده احتمالی را فراهم آورده و کنترل چکها را نیز با دشواری مواجه می‌سازد.

۲- حساب کارمزد یا درآمد تحقق نیافته در واقع عنوانی معادل عنوان حساب پیش‌دریافت ولی غیرمصطلح می‌باشد که استفاده از عنوان رایج پیش‌دریافت در این خصوص ماهیت آنرا دقیقتر منعکس خواهد ساخت و می‌توانید بجای استفاده از حساب واسطه درآمد تحقق نیافته در سیستم فعلی در مقابل بدهکار نمودن حسابهای دریافتی مستقیماً حساب پیش‌دریافت درآمد (کارمزد) را بستانکار و تعدیلات لازم را مستقیماً در آن اعمال نموده و یا آنکه صرفاً حساب کارمزد (تحقق نیافته را در حسابها نگهداری و تعدیلات را در آن منعکس سازید زیرا استفاده از دو سرفصل پیش‌دریافت و کارمزد تحقق نیافته صرفاً حجم عملیات حسابداری را افزایش داده و

پاسخ به سوالات مالی تعاونیها

○ معصومه گنجی

که با تنظیم سند کامل وجوه دریافتی در حساب درآمد منعکس می‌گردد در حالیکه بخشی از این درآمد مربوط به دوره‌های مالی بعد است ضمن آنکه در طی دوره نیز تعیین دقیق حساب درآمد ماهانه شرکت مشخص نمی‌باشد، بطور نمونه درآمد آبانماه سال جاری به مقدار قابل توجهی از درآمد شهریور ماه کمتر است در حالی که عملاً میزان فعالیت شرکت در پرداخت وام کاهش چشمگیری در این دوره نداشته و با این توضیحات پرسیده‌اند با چه سیستمی می‌توان درآمد واقعی هر ماه را برای مدیران تعیین و گزارش نمود که امر تصمیم‌گیری در مدیریت تسهیل گردد.

○ پاسخ: مشکلات موردنظر از آنجا ناشی گردیده که حساب درآمد در پایان هر دوره مالی بطور اصولی و مطابق با واقعیت امر تعدیل نگردیده است زیرا طبق اصول پذیرفته شده حسابداری و براساس اصل تطابق هزینه و درآمد هر دوره، ضروریست آن قسمت از کارمزد وصولی را که مربوط به دوره‌های آتی می‌باشد بجای ثبت در درآمد قطعی در حساب پیش‌دریافت درآمد منعکس نموده و پس از تحقق قطعی درآمد، مبلغ موردنظر از حساب پیش‌دریافت درآمد خارج و به حساب درآمد قطعی منتقل

■ پرسش: حسابدار شرکت تعاونی اعتبار... اظهار نموده‌اند که این شرکت به هنگام پرداخت اعتبار به اعضاء چکی معادل اصل وام پرداختی و چکی نیز بابت کارمزد مربوطه دریافت میدارد که تعاملات بعمل آمده به صورت زیر در دفاتر منعکس می‌شود:

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
بدهکاران	xxx	
بانک		xxx
کارمزد تحقق نیافته		xxx

و با عنایت به اینکه کارمزد وام در وسط دوره یعنی کارمزد وام چهارماهه در پایان دو ماه وصول می‌گردد به هنگام وصول کارمزد سند مربوطه به صورت زیر تنظیم می‌گردد:

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
بانک	xxx	
بدهکاران		xxx
کارمزد تحقق نیافته	xxx	
درآمد		xxx
وصول کارمزد وام شماره...		

حسابداری شرکت را بدون توجه به مانده‌های قبلی آغاز کرده و ادامه داده‌اید، به همین دلیل مانده حسابها در زمان مراجعه افراد ذینفع غیر واقعی تشخیص داده می‌شوند لذا یادآوری می‌نماید که به منظور شروع ثبت عملیات حسابداری با توجه به فعالیت آن در گذشته لازمست صورتی از وضعیت مالی مؤسسه بطور دقیق تسدوین و پس از اطمینان از برآوردهای آن، مانده حسابها به عنوان تراز افتتاحیه به دفاتر منتقل و سایر عملیات جاری در ادامه آن ثبت شود به طوریکه حسابها در برگزیده کلیه عملیات مالی گذشته باشد به طور مثال مانده حساب بدهکاران می‌بایست به موجب تراز افتتاحیه به دفاتر نقل و عملیات بعدی بر مانده اولیه مؤثر واقع شود در غیر اینصورت مانده حسابها خصوصاً حسابهایی که دارای طرفهای ذیربط می‌باشد با واقعیات امر تطبیق نخواهد نمود لذا شایسته است قبل از اقدام به ثبت طلبها صورت ریز کلیه دارائیها (شامل وجوه نقد) بدهکاران پیش‌پرداخت‌ها سرمایه‌گذارها، سرقفلی زمین، ساختمان، اثاثیه و هر گونه دارایی ثابت دیگر، ودایع، موجودی کالا و...) و کلیه بدهیها (شامل بستانکاران، پیش‌دریافت‌ها، وامهای پرداختی و مالیات پرداختی، بیمه پرداختی و...) دقیقاً برآورد و با استفاده از معادله حسابداری (دارایی = بدهی + سرمایه) میزان سرمایه را تعیین و پس از بررسی تراز نهی شده و اطمینان از صحت آن مانده‌ها را به دفاتر حسابداری منتقل و سایر عملیات جاری را در ادامه آن تحریر نمائید با اعمال این روش در صورتیکه حسابها طبق اصول پذیرفته شده در دفاتر انعکاس داده شوند مانده‌های مطابق با واقعیت خواهند داشت ولی چنانچه در ابتدای امر نسبت به تهیه تراز افتتاحیه و انتقال آن به دفاتر حسابداری اقدام نموده باشید، قطعاً اشتباهات مورد نظر ناشی از عدم صحت تنظیم اسناد حسابداری و تحریر دفاتر می‌باشد که شایسته است با ارائه دفاتر و اسناد به فرد مطلع از حسابداری و بررسی توسط وی، اشکالات موجود را شناسایی و به طریق مقتضی برطرف نمائید.

بوده و مدیریت شرکت می‌تواند با استناد به مانده حساب درآمد در پایان هر ماه تصمیمات لازم را درخصوص گسترش عملیات مالی و هر اقدام دیگری اتخاذ نماید

خاطر نشان می‌سازد با توجه به عدم انجام تعدیلات فوق‌الاشاره در پایان دوره قبل، قطعاً صورت سود و زیان و به تبع آن صورت‌حساب ترازنامه پایان سال قبل شرکت صحیح نمی‌باشد و چنانچه درصد اصلاح صورتهای مالی باشید می‌بایست حساب درآمد و کارمزد تحقق نیافته را مطابق با موارد فوق‌الاشاره بررسی و تعدیل لازم را با استفاده از حسابهای سود و زیان سنواتی و پیش‌دریافت در آمد (کارمزد تحقق نیافته) اصلاح و میزان سود واقعی شرکت را در صورتهای مالی افشاء نمائید.

■ پرسش: آقای مسمود سالارکیا ضمن تشکر و اظهار لطف به مجله تعاون مرقوم داشته‌اند که اینجانب عضو شرکت تعاونی بوده و همواره خواننده بخش پاسخ به سؤالات مالی مجله می‌باشم و اخیراً با مطالعه جلد اول کتاب اصول حسابداری تصمیم گرفته‌ام عملیات مالی واحد صنفی خود را بطور مرتب ثبت نمایم تا نتیجه عملکرد واحد یعنی سود و زیان آن در پایان هر سال مشخص باشد و چندین بار در این خصوص اقدام نموده‌ام ولی هر بار با مراجعه هر بدهکار و یا طلبکار مانده حسابها غیر واقعی تلقی گردیده و پرسیده‌اند چگونه می‌توانم حسابها را تنظیم نمایم که مانده حسابها با واقعیت تطبیق یابد و اصولاً این اشتباهات از کجا ناشی می‌شود چون تصور می‌کنم در ثبت حسابها خطایی را مرتکب نشده‌ام.

○ پاسخ: آقای سالارکیا ضمن تشکر از لطف شما به مجله و بخش پاسخ به سؤالات مالی آن یادآوری می‌نماید که با توجه به عدم بررسی دفاتر تحریر شده توسط شما اظهار نظر در خصوص صحت حسابها و نحوه تحریر آنها و منشاء ایجاد اشتباهات بوجود آمده میسر نمی‌باشد و این امر مستلزم بررسی دفاتر و اسناد مالی مربوطه است ولی با عنایت به موارد مرقومی در نامه به نظر می‌رسد شما

اطلاعات بیشتری را در اختیار قرار نمی‌دهد.

مثال: چنانچه فرض شود وام پرداختی شرکت در اول اسفندماه ۸۱ معادل ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و کارمزد ۴ ماهه آن ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال بسا شد با توضیحات مرقومی در نامه ارسالی سررسید چک کارمزد ۸۲/۱/۳۱ خواهد بود که در پایان اسفند ۸۱ انجام ثبت‌های زیر به منظور تعدیل حساب درآمد و پیش‌دریافت درآمد ضروری به نظر می‌رسد.

در هنگام پرداخت وام ثبت زیر در دفاتر انجام خواهد شد:

عنوان حساب	بیمکار	بستانکار
حسابهای دریافتی	۱۱۰/۰۰۰/۰۰۰	
بانک		۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰
(کارمزد تحقق نیافته) پیش دریافت درآمد	۱۰/۰۰۰/۰۰۰	
پرداخت وام و دریافت چک مربوطه و کارمزد وام		

در تاریخ ۸۱/۱۲/۲۹ سند اصلاحی تعدیلات به صورت زیر در دفاتر تحریر می‌گردد:

پیش دریافت درآمد	۲/۵۰۰/۰۰۰
درآمد	۲۵۰۰/۰۰۰
اصلاح حساب درآمد در پایان سال ۸۱	

و در تاریخ ۸۲/۱/۳۱ بهنگام وصول چک کارمزد سند زیر قابل تنظیم خواهد بود:

پیش دریافت درآمد	۲/۵۰۰/۰۰۰
درآمد	۲۵۰۰/۰۰۰
بانک	۱۰/۰۰۰/۰۰۰
بدهکاران	۱۰/۰۰۰/۰۰۰

در پایان هر ماه مبلغ ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال درآمد تحقق یافته از حساب پیش دریافت خارج و به حساب درآمد انتقال می‌یابد که با تنظیم اسناد فوق‌الاشاره و مانده حساب درآمد و پیش‌دریافت درآمد در هر مقطع موردنظر مطابق با واقعیات

نداشتند و پرسیده‌اند وظیفه هیأت مدیره در این وضعیت چگونه خواهد بود و سود شرکت به چه ترتیب می‌بایست تقسیم گردد:

○ پاسخ: با توجه به وظایف قانونی بازرسان مبنی بر نظارت بر عملکرد مدیران و سیستم مالی شرکت و با عنایت به این امر که این بازرسان توسط اکثریت اعضای انتخاب و امین آنان می‌باشند علی‌الاصول می‌بایست پس از قرائت گزارش بازرسان در مجمع عمومی سالانه، مجمع... در خصوص تأیید یا رد صورتهای مالی نظر خود را ابراز دارند که بطور معمول چنانچه صورتهای مالی مورد تأیید نباشد در همان جلسه مجمع علت عدم تصویب صورتهای مالی را اعلام و درخواست رسیدگی موردی یا جامع می‌نمایند که این رسیدگی توسط ارگانهای رسمی ناظر بر فعالیت تعاونیها یا توسط مؤسسات حسابرسی مستقل و یا گروه منتخب مجمع عمومی قابل انجام می‌باشد که پس از انجام رسیدگی‌های موردنظر گزارش تهیه شده توسط منابع فوق‌الاشاره در مجمع عمومی مطرح و به اتکای آن تصمیمات مقتضی اتخاذ خواهد شد. لذا شایسته است مسئولین شرکت نیز علت عدم تصویب صورتهای مالی را پیگیری و موانع موجود در تصویب صورتهای مالی سالانه را به طریق مقتضی مرتفع سازند زیرا اثرات سوء عدم تصویب صورتهای مالی مستقیماً منوجه شرکت بوده و زمینه اتخاذ تصمیمات را برای مدیران مشکل خواهد ساخت در خصوص تقسیم سود سالانه شرکت نیز متذکر می‌گردد چنانچه مجمع عمومی در خصوص تقسیم سود ویژه تصمیم خاصی را اتخاذ نماید تقسیم سود طبق مفاد اساسنامه مورد عمل شرکت قابل انجام می‌باشد زیرا هر عضو با قبول عضویت تعاونی عملاً مندرجات اساسنامه را تأیید و تصویب نموده که یکی از موارد آن نیز چگونگی تقسیم سود می‌باشد. بدیهی است در این حالت ذخایر بر مبنای حداقل‌های پیش‌بینی شده در اساسنامه قابل احتساب بوده و پرداخت پاداش به مدیران شرکت نیز قانونی نمی‌باشد.

اسمی سهام را مبنای استرداد سرمایه قرار داد و در صورتیکه استرداد سرمایه به قیمت روز مورد تصویب اعضاء قرار گرفته باشد ارزش سهم می‌بایست به قیمت کارشناسی مسترد گردد ولی علی‌الاصول با عنایت به اینکه تعداد اعضاء تعاونی محدود بوده و در طی مدت فعالیت نیز تقریباً تمامی اعضاء در شرکت فعالیت داشته و افزایش سرمایه ناشی از تلاش جمعی آنان بوده و وامهای پرداختی از سوی منابع مختلف نیز به نسبت تعداد اعضاء پرداخت گردیده استرداد سرمایه به قیمت روز از منظر بیشتری برخوردار خواهد بود. علی‌احال چنانچه ارزش اسمی مبنای استرداد سهام قرار گیرد در مقابل بدهکار نمودن حساب سرمایه به ارزش اسمی حساب بانک معادل آن بستانکار خواهد شد و در صورتی که استرداد سهام به قیمت روز انجام شود ما به التفات ارزش اسمی و قیمت کارشناسی سهام در حسابهای مختلفی قابل درج می‌باشد که عناوین آن با توجه به سیستم حسابداری شرکت و تعداد اعضاء انتخاب می‌گردد که با توجه به اظهارات به عمل آمده مبنی بر عدم تمایل به پذیرش عضو جدید و محدود بودن اعضاء پیشنهاد می‌گردد ما به التفاوت مورد نظر در حساب بدهی شرکاء ثبت گردد و علت ثبت آن در حساب بدهی شرکاء نیز آنست که ۷ نفر عضو باقیمانده باتملک سهم عضو مستعفی از دارائی‌های منقول و غیرمنقول شرکت موظف به بازپرداخت حقوق قانونی وی می‌باشند که می‌توانند یا نقداً نسبت به تأدیه آن اقدام و یا آنکه مبلغ موردنظر را از محل سود قابل پرداخت اعضاء پس از احتساب مالیات مربوطه تأمین نمایند.

■ پرسش: آقای... عضو هیأت مدیره شرکت تعاونی مصرف... عنوان داشته‌اند که در مجمع عمومی سالانه اعضاء از تصویب صورتهای مالی امتناع ورزیده و پیشنهاد هیأت مدیره در خصوص نحوه تقسیم سود سالانه را تصویب ننمودند، لذا هیأت مدیره مجدداً اقدام به برگزاری مجمع و ارائه صورتهای مالی نموده باز هم در خصوص تأیید یا رد صورتهای مالی نظری را ابراز

در خاتمه خاطر نشان می‌سازد چنانچه هدف اصلی شما شناسایی و اطلاع از میزان سود و زیان فعالیت در پایان هر سال بدون توجه به نوع و میزان عملیات و تفکیک درآمدها و هزینه‌ها می‌باشد می‌توانید در پایان هر دوره کلیه دارایی‌ها و بدهیهای خود را به قیمت تمام شده ارزیابی و ما به التفاوت حاصله را که نشانگر سرمایه در پایان دوره خواهد بود با سرمایه دوره ماقبل مقایسه نمایید که تفاوت سرمایه در پایان دو دوره متوالی با عنایت به برداشت‌های شخصی شما در طی دوره نشانگر میزان سود یا زیان حاصله در طی دوره مالی موردنظر خواهد بود.

■ پرسش: آقای عبدالصالحی عضو هیأت مدیره شرکت تعاونی تولیدی اظهار داشته‌اند که تعداد اعضاء تعاونی ۸ نفر می‌باشد که در سال ۶۴ با همین اعضاء تشکیل شده و در طی این مدت با خرید ماشین آلات و زمین و ساختمان شرکت رونق قابل توجهی یافته در حالیکه تمامی ایسین امور از طریق دریافت وام و بازپرداخت آن صورت پذیرفته و اعضاء در جهت سرمایه‌گذاری اقدامی مبذول نداشته‌اند. لیکن اخیراً یکی از اعضاء تقاضای استرداد سهم خود به قیمت روز را نموده که از طریق کارشناسان رسمی اقدام به ارزیابی دارایی‌ها شده و ارزش هر سهم مبلغی در حدود ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ میلیون تومان برآورد گردیده در حالیکه آورده اولیه عضو مستعفی ۱۰۰/۰۰۰ هزار تومان بوده و پرسیده‌اند این مبلغ چگونه باید مسترد گردد و در صورتی که مبلغ روز به عضو مستعفی پرداخت شود مابه التفاوت در چه حسابی قابل درج خواهد بود ضمن آنکه اعضاء تصمیم به پذیرش عضو جدید ندارند و تمایل دارند مبلغ سهام به قیمت اسمی مورد معامله قرار گیرد و خواسته‌اند در این خصوص اظهار نظر شود.

○ پاسخ: آقای صالحی طبق قانون تعاون استرداد سرمایه اعضاء مستعفی می‌بایست طبق مقررات اساسنامه مورد عمل انجام شود: چنانچه در اساسنامه استرداد سرمایه به قیمت اسمی پیش‌بینی شده باشد می‌توان بر اساس آن ارزش

با وزارت تعاون وجود دارد که از این تعداد بیش از یک سوم آنها غیرفعال هستند و در صورت اجرای طرح به وضعیت آنها سر و سامان داده می‌شود.

وی افزود: این طرح در پانزدهمین جلسه شورای عالی آمار به عنوان بهترین طرح ارسالی انتخاب شد و حدود چهار میلیارد ریال اعتبار برای عملیاتی کردن طرح تصویب شده است.

ابرار اقتصادی ۸۱/۹/۲۵

سهم بخش تعاون از تسهیلات مسکن به طور شفاف و مجزا تعیین و اعلام گردد تا در فرصت‌های قانونی امکان پرداخت وام به تعاونیها فراهم آید.

جهان اقتصاد ۸۱/۹/۲۰

به منظور شناسایی تعاونی‌های غیر فعال، طرح سرشماری شرکتهای تعاونی توسط وزارت تعاون اجرا می‌شود

سبحان حسن زاده - سرپرست دفتر

آفتاب یزد ۸۱/۹/۲

پرداخت ۳۶۲ میلیارد ریالی تسهیلات از سوی صندوق تعاون

رحمانی، مدیر عامل صندوق تعاون اعلام کرد: در شش ماه نخست امسال بیش از ۳۶۲ میلیارد ریال تسهیلات اعتباری پرداخت شد.

رحمانی گفت: تسهیلات اعطایی صندوق تعاون در مقایسه با پارسال ۱۷ درصد رشد داشته است که در این میان رشد بخش کشاورزی ۵۰ درصد بوده است. وی افزود:

سهم بخش کشاورزی ۳۵ درصد، بخش صنعت و معدن ۲۲ درصد، مسکن و عمران ۷ درصد، خدمات ۱۹ درصد و بازرگانی ۱۷ درصد بوده است.

اعتماد ۸۱/۹/۹

احداث سالانه ۱۰ هزار واحد مسکونی تعاونی در تهران

معاون امور تعاونیهای استان تهران در بازدید از پروژه ۳۰۰ واحدی تعاونی مسکن آموزش و پرورش تهران با اعلام این خبر گفت: میانگین قیمت تمام شده هر متر مربع واحد مسکونی در تعاونیها حدود ۱۲۰ هزار تومان است. در حالیکه

تعاونیها از عدم تخصیص تسهیلات بانکی لازم رنج می‌برند.

علی حسین شهریور تأکید کرد: ضرورت دارد در قانون بودجه سال ۸۲

تعاون در مطبوعات

○ کیوان باژن

آفتاب یزد

۸۱/۹/۲۷

بررسی وضعیت

تعاونی‌های استان تهران با حضور وزیر تعاون

بخش تعاون برای ایجاد اشتغال نیاز به حمایت دولت دارد و اقتصاد خصوصی

آمار و اطلاعات وزارت تعاون که روز گذشته در جمع خبرنگاران سخن می‌گفت، با اشاره به این مطلب افزود: طبق آمار رسمی حدود ۶۰ هزار تعاونی در ارتباط

نتوانسته است، سهم قابل توجهی از اقتصاد دولتی را در اختیار بگیرد.

علی صوفی وزیر تعاون با اعلام مطلب فوق در جلسه شورای برنامه ریزی توسعه استان تهران و اشاره به سهم دولت در ۸۰ درصد اقتصاد کشور افزود: بخش خصوصی و دولتی باید نقش خود را در کنار یکدیگر ایفا کنند.

صوفی با بیان اینکه افراد باید در کنار یکدیگر پتانسیل تعاونی‌ها را تشکیل دهند، گفت: وزارت تعاون، وزارت پرچالشی است و باید از طرف دولت بر بخش تعاون برای اجرای قوانین نظارت شود. وزیر تعاون، تعاونی‌ها را دارای دو شکل تولیدی و عرضه ذکر کرد و اظهار داشت: این کار برای برطرف کردن نیازهای مشترک افراد انجام شده است.

صوفی افزایش بیکاری در کشور را مورد اشاره قرار داد و افزود: همه ارکان اقتصادی همت خود را جذب کرده‌اند تا این مشکل برطرف شود.

اخبار اقتصادی ۸۱/۹/۲۸

وزیر تعاون:

بخش خصوصی به اهداف خود

نرسیده است.

وزیر تعاون در چهل و یکمین نشست شورای برنامه ریزی و توسعه استان تهران با اشاره: مزیتها و ویژگیهای بخش تعاون تصریح کرد: تعاون بهترین بستر برای حفظ کرامت انسان و محرومیت زدایی از چهره جامعه است.

وی ادامه داد: در اقتصاد فعلی ما که ۸۰ درصد آن دولتی است و بخش خصوصی نیز نتوانسته است به اهداف خود دست یابد، بهترین فرصت برای بخش تعاون فراهم آمده، با حمایت دولت، معضل بیکاری را در جامعه رفع کند.

جوان ۸۱/۹/۲۸

۲۰۰ میلیارد تومان زیان ناشی از توزیع گوشت‌های آلوده

مدیر عامل تعاونی تولیدکنندگان فرآورده‌های گوشتی کشور ضرر و زیان واحدهای تولیدی سوسیس، کالباس و همبرگر را پس از انتشار خبر گوشت‌های آلوده ۲۰۰ میلیارد تومان اعلام کرد. این

در حالی است که سخنگوی دولت هم دیروز در جمع خبرنگاران گفت: تلاش‌های وزارت اطلاعات برای یافتن منبع آگاهی که خبر را فاش کرد به نتیجه نرسیده است.

سیاست روز ۸۱/۹/۲۸

از سوی بانک تجارت صورت گرفت پرداخت ۱۰۰ میلیارد ریال تسهیلات جهت توسعه بخش صنعت و معدن استان مرکزی

استان مرکزی - بانک تجارت با

بقیه از صفحه ۶۵

قانون معاف خواهد بود مشروط بر اینکه قبلاً اجازه توسعه یا تکمیل یا ایجاد واحد صنعتی یا معدنی جدید در قالب طرح سرمایه گذاری معین از وزارتخانه ذیربط تحصیل شده باشد در صورتی که هزینه اجرای طرح یا طرحهای یاد شده در هر سال مازاد بر سود ابرازی همان سال باشد و یا از هزینه طرح سرمایه گذاری کمتر باشد شرکت می‌تواند از معافیت مذکور در محاسبه مالیات سود ابرازی سالهای بعد حداکثر به مدت سه سال و به میزان مازاد مذکور و یا باقیمانده هزینه اجرای کامل طرح بهره‌مند شود.

- در صورتی که شرکت، قبل از تکمیل، اجرای طرح را متوقف نماید یا ظرف یکسال پس از مهلت تعیین شده در طرح سرمایه گذاری آنرا به بهره برداری نرساند یا ظرف پنج سال پس از شروع بهره‌برداری آنرا تعطیل، منحل یا منتقل نماید معادل معافیت‌های مالیاتی منظور شده در این ماده برای اجرای طرح و جرائم متعلقه موضوع ماده ۱۹۰ این قانون از شرکت وصول خواهد شد.

- واحدهای صنعتی جدید که با استفاده از معافیت‌های مندرج در این ماده تأسیس می‌شوند نمی‌توانند از معافیت‌های مالیاتی موضوع ماده ۱۳۲ این قانون استفاده نمایند.

- کارخانه‌های واقع در محدوده آبریز تهران که تعداد کارکنان آنها کمتر از پنجاه

مشارکت در راه‌اندازی طرحهای مهم اقتصادی استان مرکزی تا پایان مهرماه سال جاری بیش از ۱۰۱ میلیارد ریال تسهیلات در اختیار بخش صنعت و معدن استان مرکزی قرار داده، که این رقم نسبت به اسفندماه گذشته ۸۸ درصد رشد داشته است. روابط عمومی بانک تجارت با اعلام این خبر افزود: شرکت کمباین سازی ایران و شرکت تعاونی "بودر دلجان" از جمله طرحهایی است که با مشارکت بانک تجارت راه اندازی گردیده است.

نفر نباشند در صورتی که تأسیسات خود را کلاً به خارج از شعاع ۱۲۰ کیلومتری مرکز تهران انتقال دهند براساس ضوابطی که از طرف وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت ذیربط حسب مورد برقرار می‌شود تا ده سال از تاریخ بهره‌برداری در محل جدید از پرداخت مالیات بر درآمد ناشی از فعالیت صنعت مربوط معاف خواهند بود.

ماده ۱۴۱- صد درصد درآمد حاصل از صادرات محصولات تمام شده کالاهای صنعتی و محصولات بخش کشاورزی (شامل محصولات زراعی، باغی، دام و طیور، شیلات، جنگل و مرتع) و صنایع تبدیلی و تکمیلی آن و پنجاه درصد درآمد حاصل از صادرات سایر کالاهایی که به منظور دست یافتن به اهداف صادرات کالاهای غیرنفتی به خارج از کشور صادر می‌شوند مشمول مالیات معاف هستند و فهرست کالاهای مشمول این ماده در طول هر برنامه به پیشنهاد وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، بازرگانی، جهاد کشاورزی و وزارتخانه‌های صنعتی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۱۴۲- درآمد کارگاههای فرش دستباف، صنایع دستی، شرکتهای تعاونی و اتحادیه‌های تولیدی مربوط از پرداخت مالیات معاف هستند.

ماده ۱۴۶- کلیه معافیت‌های مدت دار که به موجب قوانین مالیاتی و مقررات قبلی مقرر شده است با رعایت مقررات مربوط تا انقضاء مدت به قوت خود باقی است.

نسبت به آتیه دانست و قانون نسبت به ماقبل خود اثر ندارد. مهمترین نتیجه‌ای که از این قاعده بدست می‌آید آن است که چنانچه حقوق ثابتی در زمان حکومت قانون قبلی بوجود آمده باشد، قانون جدید نمی‌تواند آنها را از بین ببرد. از این حقوق ثابت تحت عنوان "حقوق مکتسبه" یاد می‌گردد یعنی حقوقی که تحت شرایط قانونی معینی بدست آمده است و آن شرایط قانونی عوض شده است و با اینحال آن حقوق به اعتبار شرایط زمان حدوث آنها معتبر شناخته شود.

در موردی که تحت شرایط و ضوابط اساسنامه قانونی یک شرکت نیز حقوق ثابتی برای اشخاص بوجود آمده و این شرایط بعداً تغییر نماید، اصلاحات و تغییرات بعدی نمی‌تواند موجب زوال حقوق مکتسبه قبلی گردد. زیرا این حقوق تحت شرایط قانونی وقت بوجود آمده و از منشاء صحیح و مشروع برخوردار هستند. بنابراین در مورد سؤال مطروحه، هیأت مدیره شرکت نمی‌تواند خواستار اخراج یا استعفاء اعضاء بازنشسته گردد و اصلاحات اساسنامه صرفاً درخصوص اشخاص متقاضی عضویت بعدی قابل اعمال است.

■ پرسش: عضو یک شرکت تعاونی مسکن در حوزه جغرافیایی استان تهران، با اشاره به بند ۴ ماده ۴۰ اساسنامه‌های منتشره از سوی اداره کل تعاون استان تهران (موضوع اختیارات هیأت مدیره) سؤال نموده‌اند که آیا هیأت مدیره شرکت می‌تواند رأساً اقدام به اخراج اعضاء تعاونی نماید؟

● پاسخ: همانگونه که در تبصره ذیل ماده ۱۳ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مقرر گردیده است، اخراج اعضاء از تعاونی از جمله اختیارات مجمع عمومی عادی شرکت است و هیأت مدیره صرفاً اختیار پیشنهاد آن را داراست و نمی‌تواند رأساً به این امر اقدام نماید. بنابراین بند ۴ ماده ۴۰ اساسنامه‌های یاد شده از صحت قانونی برخوردار نیست.

■ پرسش: سؤالات زیر توسط

پرسش و پاسخ حقوقی

○ احمدرضا فخاری

قرار دادن این مصوبه، اخراج اعضاء بازنشسته قبلی را به مجمع پیشنهاد نموده و یا خواهان استعفاء آنان گردد؟

● پاسخ: برخی از اصول و قواعدی که در استدلال راجع به قوانین موضوعه و استنباط از آنها کاربرد دارد، و در خصوص مقررات داخلی شرکتها مانند اساسنامه‌ها و آئین‌نامه‌ها نیز به کار می‌رود. یکی از این اصول، اصل عطف بماسبق نشدن قوانین است که مطابق آن باید اثر قانون را

■ پرسش: عضو یکی از شرکتهای تعاونی مصرف ادارات با اظهار این مطلب که در تعاونی مربوطه، مجمع عمومی فوق‌العاده نسبت به تغییرنام شرکت و اصلاح ماده ۱۲ اساسنامه (موضوع شرایط اختصاصی عضویت) اقدام و امکان عضویت بازنشستگان سازمان متبوعه را در تعاونی مذکور منتفی نموده است، خواستار پاسخگویی به این سؤال شده‌اند که آیا هیأت مدیره شرکت می‌تواند با مستمسک

بازرس از انجام وظایف قانونی، امری محتمل است و شرکتهای تعاونی بایستی از قدرت اجرایی مناسب در این خصوص برخوردار باشند، لیکن قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران و قانون شرکتهای تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰،

راهکار خاصی را در این مورد پیشبینی ننموده و در حال حاضر با توجه به عدم وجود تجویز قانونی، امکان عزل بازرس وجود ندارد. البته در صورتی که رفتار بازرس واجد یکی از اوصاف مجرمانه مقرر در مواد ۱۲۶، ۱۲۷ و یا ۱۲۸ قانون شرکتهای تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰ باشد، می‌توان وی را از طریق مراجع ذیصلاح قضایی تحت تعقیب کیفری قرار داد. به عنوان مثال حسب ماده ۱۲۶ قانون مذکور، چنانچه بازرس تعاونی با سوءنیت برخلاف اصول مقرر در قانون و اساسنامه‌های مصوب مرتکب عملی شود که موجب زیان شرکت گردد، علاوه بر جبران زیان وارده به حبس تأدیبی از سه ماه تا شش ماه محکوم خواهد شد. همچنین مطابق ماده ۱۲۷، چنانچه بازرس به مجمع عمومی گزارش خلاف واقع بدهد، به حبس تأدیبی از سه ماه تا شش ماه یا جزای نقدی از ده هزار ریال تا یکصد هزار ریال و یا به هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

■ پرسش: چنانچه مجمع عمومی عادی نوبت اول (با دستور جلسه انتخابات) به حدنصاب نرسیده و به برگزاری مجمع عمومی نوبت دوم ضروری باشد، آیا می‌توان برای مجمع نوبت دوم کاندیداهای دیگری را نیز معرفی نمود؟

● پاسخ: با عنایت به اینکه فاصله زمانی انتشار آگهی تا تشکیل جلسه نوبت دوم ۱۵ تا ۲۰ روز می‌باشد در حالیکه این فاصله در نوبت اول (با دستور جلسه انتخابات) ۳۰ تا ۲۵ روز است و با توجه به ضرورت یکسان بودن دستور جلسه نوبت اول و دوم که شامل اجزاء آن نیز می‌باشد، همچنین با توجه به لزوم تأیید صلاحیت کاندیدها مطابق دستورالعمل نظارت بر انتخابات، معرفی داوطلبین جدید برای مجمع عمومی نوبت دوم فاقد وجهت قانونی است. ●

نوبت اول که انتخابات در دستور جلسه آن می‌باشد، به حد نصاب نرسد، آیا فاصله نشر آگهی دعوت تا تشکیل مجمع بعدی همان ۱۵ تا ۲۰ روز است یا آنکه باید مدت زمان ۳۰ تا ۳۵ روز رعایت شود؟

● پاسخ: درخصوص فاصله زمانی میان نشر آگهی دعوت تا تشکیل جلسه مجمع عمومی عادی نوبت دوم، با دستور انتخابات تفاوتی با سایر مجمع عمومی عادی وجود ندارد؛ زیرا در همان مدت زمان ۳۰ تا ۳۵ روز نوبت اول کلیه اقدامات برای معرفی و تأیید صلاحیت کاندیدها انجام یافته و نیازی به صرف مجدد این مدت زمان وجود ندارد. بنابراین همان فاصله ۱۵ تا ۲۰ روز کفایت می‌کند. ماده ۷ آئین‌نامه نحوه تشکیل مجمع عمومی نیز به صورت مطلق و فارغ از دستور جلسه، فاصله میان نشر آگهی دعوت تا تشکیل مجمع بعدی را ۱۵ تا ۲۰ روز دانسته است.

■ پرسش: در صورتی که عضو تعاونی، یکی از شرایط عضویت را از دست بدهد، مثلاً ممنوعیت قانونی برای وی حادث شود، و در این خصوص مدرک معتبر در اختیار باشد، آیا به محض از دست دادن شرایط می‌توان از شرکت وی در مجمع عمومی جلوگیری نمود؟

● پاسخ: هرچند حدوث موجباتی مانند ممنوعیت قانونی مستند به مدارک مثبت معتبر مانند احکام دادگاههای صالح یا مراجع قانونی دیگر است و رد یا قبول این امر توسط مجمع عمومی تأثیری در اصل موضوع نخواهد داشت لیکن به نظر می‌رسد با توجه به صراحت تبصره ذیل ماده ۱۳ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران، بایستی مجمع عادی شرکت، اخراج چنین اعضایی را تصویب نماید و تا قبل از تصمیم مجمع عمومی، نمی‌توان افراد مذکور را از حقوق قانونی خود محروم ساخت.

■ پرسش: در صورت ناتوایی بازرس، از انجام وظایف محوله و ارتکاب تخلف آیا می‌توان وی را بنا به تصمیم مجمع عمومی شرکت عزل نمود؟

● پاسخ: علی‌رغم آنکه تخلف و ناتوانی

کارشناس محترم یکی از ادارات تابعه مطرح گردیده که با ذکر هر مورد به پاسخگویی آنها می‌پردازیم؛

- با توجه به اینکه آئین‌نامه نحوه تشکیل مجمع عمومی، حکم خاصی را در مورد فاصله میان نشر آگهی دعوت تا تشکیل اولین مجمع عمومی عادی مقرر ننموده آیا بایستی مدت ۳۰ تا ۳۵ روز رعایت نمود یا آنکه زمان ۱۵ تا ۲۰ روز ملاک عمل است؟

● پاسخ: همانگونه که در بند ۳ ماده ۳۲ قانون بخش تعاونی ملاحظه می‌گردد، یکی از وظایف اولین مجمع عمومی عادی تعاونی، تعیین هیأت مدیره می‌باشد و حسب تبصره ۱ ماده ۳ آئین‌نامه نحوه تشکیل مجمع عمومی (موضوع تبصره ۳ ماده ۳۳ قانون بخش تعاون) در صورتی که برگزاری انتخابات در دستور جلسه باشد، مدت میان نشر آگهی تا تشکیل جلسه، ۳۰ تا ۳۵ روز است. بنابراین نمی‌توان زمان ۱۵ تا ۲۰ روز را در این خصوص ملاک عمل قرار داد.

■ پرسش: آیا شرکتهای و اتحادیه‌های تعاونی، درخصوص حداقل و حداکثر حقوق و مزایای هیأت مدیره و پاداش آنان ملزم به تبعیت از آئین‌نامه ابلاغی وزارت تعاون می‌باشند؟

● پاسخ: با توجه به اینکه تبصره ۵ ماده ۳۶ قانون بخش تعاونی، اختیار خاصی را در مورد تهیه آئین‌نامه الزام‌آور به وزارت تعاون تفویض ننموده، بنابراین آئین‌نامه ابلاغی از سوی وزارتخانه طی بخشنامه شماره ۲۷۷۵ را مورخ ۷۹/۶/۱۳ صرفاً جنبه پیشنهادی داشته و در صورت تصویب در مجمع عمومی شرکت قابل تبعیت خواهد بود. تبصره ماده ۶ آئین‌نامه مذکور نیز به این امر تصریح نموده است که تعاونیهایی که می‌خواهند با روش دیگری حقوق و مزایا و پاداش برای اعضاء هیأت مدیره بپردازند می‌توانند پیشنهاد خود را که به تصویب مجمع عمومی رسیده باشد، به وزارت تعاون ارسال در صورت تصویب وزارت تعاون اجرا نمایند.

■ پرسش: چنانچه مجمع عمومی

توصیه‌هایی برای تعاونیهای مسکن (۲) نگاهی به متره و برآورد

متره چیست؟

متره عبارتست از عمل تعیین مقدار مصالح موردنیاز برای ساخت یک ساختمان و یا تعیین مقدار مصالح به کار رفته در یک ساختمان احداث شده.

برای محاسبه این مقادیر باید دانست که هر مقدار را با چه واحدی اندازه‌گیری می‌کنند. بر این اساس می‌توان کارها را به چند بخش تقسیم کرد.

۱- کارهایی که با واحد مترمکعب اندازه‌گیری می‌شوند مانند عملیات خاکی، بتن‌ریزی و...

۲- کارهایی که با واحد مترمربع اندازه‌گیری می‌شوند مانند اندوذهای مختلف داخلی و خارجی، قیرگونی

۳- کارهایی که با واحد متر طول اندازه‌گیری می‌شوند مانند لوله کشی آب سرد و گرم و فاضلابها، انواع قرنیزها

۴- کارهایی که با واحد وزن اندازه‌گیری می‌شوند مانند کارهای فلزی از قبیل اسکلت فلزی

۵- کارهایی که با واحد عدد اندازه‌گیری می‌شوند مانند کلیه ادوات برقی از قبیل کلید پرز و لوازم بهداشتی

در واقع هنگام متره کردن، میزان واحد مصالح با عملیات ساختمانی تعیین می‌گردد؛ مثلاً ۲۰ مترمکعب بتن‌ریزی، ۵۰ مترمکعب خاکبرداری،... یا حمل مقداری نخاله ساختمانی با کامیون و غیره...

اگر ما بتوانیم اجزاء مختلف تشکیل‌دهنده یک سازه را هر قدر که بزرگ باشد تشخیص داده و هر جزء را جداگانه مطالعه نموده و طول، سطح، حجم و یا وزن آن را تعیین نماییم و عدد بدست آمده را طبق روال معین در فرم‌های مخصوص که به آن برگ متره می‌گویند ثبت کنیم، آن ساختمان را متره کرده‌ایم. برای این کار باید نقشه‌های دقیق اجرایی را داشته باشیم.

برآورد چیست؟

یکی از موضوعات مهم و اساسی برای اجرای عملیات یک ساختمان تعیین هزینه آن می‌باشد. برای این منظور می‌توان از ضرب نمودن مقادیر بدست آمده از عمل متره، در قیمت پایه واحد مصالح یا عملیات ساختمانی، قیمت بخشی از عملیات

ساختمان و یا کل آن را برآورد نمود.

برآورد قیمت، هم برای تعیین پول موردنیاز برای احداث یک ساختمان و هم برای تعیین مبلغ ریالی کاه، کرد پیمانکار بکار می‌رود.

مترور چیست؟

به مهندسین و یا تکنسین‌هایی که عمل متره را انجام می‌دهند، مترور می‌گویند. (معمولاً در شرکت‌های مهندسین مشاور و نیز در شرکت‌های پیمانکاری مترورها مشغول کار می‌باشند). از آنجا که عمل متره با جزئی‌ترین عملیات ساختمانی نیز سر و کار دارد لذا مترور باید از تجربه اجرایی خوبی برخوردار باشد تا بتواند به درستی متره را انجام بدهد.

فهرست بها چیست؟

فهرست بها کتابچه‌ای است که از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی منتشر می‌شود و شامل قیمت پایه مصالح و عملیات ساختمانی می‌باشد. ضمناً نحوه محاسبه ضرایب مختلفی که در کار باید اعمال شود مانند ضرایب بالاسری و ارتفاع... در این کتابچه آمده است. در صورتی که برای متره و برآورد از فهرست بها استفاده شود به آن متره فهرست بهایی گویند.

تعدیل چیست؟

در صورتی که مبنای قیمت‌ها فهرست بها باشد و در شرایط قرارداد تعدیل ذکر شده باید به پیمانکار تعدیل پرداخت گردد. شاخص تعدیل معمولاً هر سه ماه یکبار توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی اعلام می‌گردد، لذا اولین شاخص سازمان برنامه در زمان عقد قرارداد، به عنوان شاخص مبنا قرار می‌گیرد یا توجه به اینکه هر سه ماه یکبار این شاخص تغییر می‌کند و ممکن است نسبت به شاخص مبنا ترقی یا تنزل داشته باشد، به همین دلیل ممکن است نتیجه برای پیمانکار نسبت به مبنا منفی یا مثبت باشد.

اما به طور کلی اکثر اوقات قیمت‌ها بالا رفته و تعدیل به نفع پیمانکار خواهد بود.

موارد زیر از کاربردهای دیگر متره و برآورد می‌باشد:

۱) محاسبه قیمت تمام شده کل ساختمان و مرحله به مرحله - جهت اعلام قیمت کل به اعضاء و تعیین قسطبندی پرداختی اعضاء

۲) جهت برگزاری مناقصات - بایستی قیمت کار برآورد شده باشد تا کار به پیمانکار واجد شرایط داده شود چون همیشه پایین‌ترین قیمت بهترین انتخاب نیست و متره پایه اصلی برآورد است.

۳) تهیه برنامه‌های زمانبندی و اجرایی کار - این مورد خود دارای کاربردهای بسیار زیادی می‌باشد (طی شماره‌ای مستقل به آن پرداخته خواهد شد).

۴) خرید مصالح - یکی از اصلی‌ترین کاربردهای متره این مورد بوده و چه در حالت اجرا کار به صورت امانی و چه پیمانی اطلاع داشتن از میزان مصالح مورد نیاز راهگشا و مؤثر می‌باشد. ۵) کنترل صورت وضعیت و کارکرد پیمانکار که توضیحات آن آمده است.

۶) امکان تعیین اثر تغییر مصالح در قیمت تمام شده - با عنایت به داشتن مقادیر مصالح مورد نیاز در هر بخش با تغییر نوع مصالح مصرفی اثر آن در قیمت تمام شده را به صورت عمل برآورد می‌توان مشاهده نمود.

۷) بررسی توجیه اقتصادی - اطلاع از برآورد قیمت تمام شده که خود متأثر از متره می‌باشد این امکان را فراهم می‌نماید تا از میزان توجیه اقتصادی پروژه اطلاع لازم بدست آید.

۸) ایجاد امکان کنترل هزینه‌های مرحله به مرحله کار - که جهت کنترل هزینه‌های انجام شده در هر مرحله و مقطع از کار می‌توان از برآورد انجام شده استفاده نمود.

۹) ایجاد امکان سنجش قیمت تمام شده با توانایی مالی اعضاء - جهت جلوگیری از انجام پروژه‌های خارج از توانایی مالی اعضاء که نتیجه‌ای جز زیان به دنبال نخواهد داشت، برآورد مالی پروژه می‌تواند بسیار اثربخش باشد.

تذکر: در صورتی که قسمتی از کارها در فهرست بهاء منظور نشده باشد می‌توان از مراجع دارای صلاحیت، نظیر دفتر فنی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استعلام قیمت به عمل آورد.

چرا یک ساختمان را متره و برآورد می‌کنیم؟

متره و برآورد دارای کاربردهای بسیار بوده و یکی از مهمترین کاربردهای آن پرداخت‌های مالی به پیمانکاران می‌باشد. بر این اساس بایستی طبق شرایط پیمان، برای آنکه هزینه‌های جاری پیمانکار (جزء یا کل) تأمین گردد به نسبت پیشرفت کار به پیمانکار پول پرداخت گردد. به این منظور میزان کار انجام شده، پیمانکار معین شده، دستگاه نظارت و یا عوامل پیمانکار، میزان کار انجام شده پیمانکار را در مقاطع مشخصی متره نمود. پس از متره نمودن کار انجام شده، ناظر مقیم کارگاه که نماینده کارفرما (یا مشاور) می‌باشد، اوراق متره را که اصطلاحاً به آن صورت وضعیت می‌گویند، کنترل و اصلاح نموده و پس از تأیید به دفتر کارفرما (یا مشاور) ارسال می‌نماید.

این اوراق ابتدا در دفتر فنی کارفرما یا مهندسین مشاور طرف قرارداد کارفرما رسیدگی شده و پس از تطبیق با نقشه‌های اجرایی مبلغ ریالی آن برحسب دفترچه فهرست بها (در صورتی که قرارداد فهرست بهایی باشد) تعیین می‌شود سپس آن را برای پرداخت، به قسمت مالی کارفرما ارسال کرده و پس از کسر مبلغ مقرر در پیمان، مابقی را به پیمانکار پرداخت می‌نمایند و این مبلغ را به حساب بدهکار پیمانکار می‌نویسند.

معمولاً بعد از صورت وضعیت اولیه، صورت وضعیتهای بعدی برآورد می‌شود تا جلوی هرگونه اشتباهی گرفته شود. وقتی کار تمام شد و آماده تحویل موقت گردید (۹۰٪ پیشرفت فیزیکی) صورت وضعیت نهایی انجام می‌شود و پس از طی مراحل که در بالا ذکر شد، در صورتی که در این مرحله تراز پیمانکار منفی باشد باید وجه اضافی را مسترد نماید و اگر اینکار را انجام نداد کارفرما مجاز است که از ضمانت‌نامه‌های پیمانکار طلب خود را وصول نماید، در صورتی که تراز پیمانکار مثبت باشد وجه مورد نظر پرداخت می‌گردد.

جدول ۳. فهرست رساله‌های کارشناسی ارشد و دکتری در ارتباط با

ردیف	عنوان رساله	مجری	دانشگاه
۱	بررسی مستحضات پایان‌نامه‌های تحصیلی دوره لیسانس دانشجویان رشته تعاون سالهای ۷۲-۱۳۵۱ دو جلد	ناصر رقیب دوست	دانشگاه تهران - دانشکده علوم اجتماعی و تعاون
۲	شرکتهای تعاونی و نقش آن در توسعه اقتصادی اجتماعی	کیومرث فاتح	دانشگاه تبریز
۳	بررسی مشکلات شرکتهای تعاونی مصرف کارکنان دولت	مهرداد بهلول	دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز
۴	فهرست موضوعی کتب و مقالات تعاونی	سیدحلال حبیبی نژاد	دانشگاه تهران - دانشکده علوم اجتماعی و تعاون
۵	بررسی عوامل مؤثر بر افزایش بهره‌وری نیروی انسانی در شرکتهای تعاونی چندمنظوره شهرستان تبریز	وحید مهدی‌نیا	دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان
۶	بررسی موانع رشد توسعه تعاونیهای تولید در استان خراسان	علی مهاجرانی	دانشگاه مشهد - دانشکده علوم اداری
۷	بررسی شاخص DMFT در دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی شهرستان مهرکوه و تأثیر عوامل درون مدرسه‌ای بر آن در سال تحصیلی ۷۷-۱۳۷۶	عزت‌الله ربیسی	-
۸	تأسیس و مجامع عمومی در شرکتهای تعاونی و سهامی خاص	جلیل فیاض‌بخش	دانشگاه آزاد اسلامی تبریز
۹	بررسی اثر شیوه رهبری مدیران تعاونیهای کشاورزی در تولید و اشتغال استان فارس ۲ جلد	غلامرضا شهبور	مرکز آموزش مدیریت دولتی
۱۰	بررسی و مقایسه بهره‌وری در بخشهای خصوصی و تعاونی صنعتی استان یزد	علیرضا برانینی	دانشگاه اصفهان - دانشکده علوم اداری
۱۱	بررسی سازگاری تعاونیهای فعال صنعتی با امکانات بالقوه موجود در شهرستان اراک	رحیم حسین‌آبادی	مرکز آموزش مدیریت دولتی استان مرکزی
۱۲	بررسی اندازه و عملکرد تعاونیهای مسکن فرهنگیان استان تهران	محمود قنبری	مرکز آموزش مدیریت دولتی
۱۳	بررسی میزان مشارکت اعضاء در مدیریت تعاونیهای روستایی مازندران	علی‌اکبر فریانی	دانشگاه آزاد اسلامی
۱۴	زمینه‌یابی تشکیل تعاونیهای تولیدی - خدماتی مولد و اشتغالزا در استان قزوین	محمدتقی عباسپور	دانشگاه آزاد اسلامی
۱۵	ارکان شرکتهای تعاونی در حقوق ایران و بررسی تطبیقی آن با حقوق آلمان و فرانسه	دکتر عبدالملک غزنوی جهرمی	دانشگاه آزاد اسلامی
۱۶	بررسی موانع و مشکلات شرکتهای تعاونی مصرف	معصومه گنجی	دانشگاه علامه طباطبایی
۱۷	تعیین میزان تأثیر عوامل ساختاری در اثربخشی تعاونیهای صنعتی	کوروش عمادی	مرکز آموزش مدیریت دولتی
۱۸	بررسی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری در شرکتهای تعاونی تولیدی شهرستان مشهد	لیلا بواری	دانشگاه آزاد (دهقان)
۱۹	برآورد تابع تولید در تعاونیهای تولیدی (صنعت فرش) در استان کردستان	مصطفی باغبان	دانشگاه تربیت مدرس
۲۰	بررسی و مقایسه بهره‌وری در بخشهای خصوصی و تعاونی صنعتی در استان یزد	علیرضا برانینی	دانشگاه اصفهان
۲۱	موانع و راهکارهای حقوقی تأسیس بانک تعاون (دو جلد)	بیژن حبیبی	مجمع آموزش عالی قم

۳۳	نگاهی به نقش زنان در توسعه تعاونی آسیا و اقیانوسیه	انگلیسی	معاونت تحقیقات	۱۳۷۹
۳۴	آسمان آبی بالای سر (شناختی از تعاونیهای مصرف و نقش آنها در حفاظت از محیط‌زیست)	انگلیسی	معاونت تحقیقات	۱۳۸۰
۳۵	جوانان امروز مدیران تعاونی فردا	انگلیسی	معاونت تحقیقات	۱۳۸۰
۳۶	تعاونیهای کشاورزی در ژاپن	انگلیسی	معاونت تحقیقات	۱۳۸۰
۳۷	بینیه هویت تعاون از نظریه تا عمل (گزارش کارگاه ویژه ICA)	انگلیسی	معاونت تحقیقات	۱۳۸۰
۳۸	تعاونیها در هزاره جدید	انگلیسی	معاونت تحقیقات	۱۳۸۰
۳۹	توسعه مدیریت در فعالیتهای تعاونی کشاورزی	انگلیسی	معاونت تحقیقات	۱۳۸۰

۶- مطالعه بخشهای مختلف اقتصادی و تعیین فعالیتهای تعاونی در بخشهایی که اقتصادی‌تر است

- بررسی تطبیقی شاخصهای اقتصادی در بخشهای صنعت و معدن توسط تشکلهای دولتی، خصوصی و تعاونی.
- بررسی وضعیت تولید، اشتغال و صادرات بنگاههای اقتصادی کوچک و متوسط با هدف توسعه توانمندی‌های آنها از طریق تشکلهای تعاونی.

۷- تحقیق در زمینه اشتغال در بخش تعاون

- زمینه‌یابی ایجاد تعاونیهای تولیدی و خدماتی مولد و اشتغالزا با تأکید بر اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور (در ۲۸ استان کشور).
- بررسی آثار و نتایج عملکرد تسهیلات تبصره‌های ۳، ۴ و ۵۰ بودجه بر ایجاد اشتغال و تولید در سالهای ۷۷-۱۳۷۲ در استانهای کشور.

۸- پژوهش در مورد مسایل و مشکلات فعالیت تعاونیها

- بررسی مسایل و مشکلات تعاونیهای مصرف کارمندی (به تفکیک ۲۱ استان کشور).
- بررسی مسایل و مشکلات تعاونیهای تولیدی در استانهای مختلف.
- بررسی مسایل و نارسائیهای تعاونیهای حمل و نقل دریایی و ارائه راهکارهای علمی و کاربردی برای توسعه تعاونیهای مزبور.
- بررسی مسایل و مشکلات تعاونیهای فرش دستباف و ارائه راهکار برای توسعه آنها.
- بررسی مسایل و مشکلات تعاونیهای حمل و نقل مسافر برون‌شهری.
- بررسی علل عدم استفاده از نظامهای مالی مدون در شرکتهای تعاونی و ارائه پیشنهادها.
- بررسی مسایل و مشکلات تعاونیهای کشاورزی و ارائه راهکارهای توسعه آن.
- بررسی مسایل و مشکلات تعاونیهای اعتبار و ارائه راهکارهای علمی و کاربردی برای توسعه آنها.
- بررسی اشکالات و موانع موجود در راه صادرات بخش تعاون و ارائه راهکارهای علمی و عملی برای توسعه آن در برنامه سوم.

فعالیت‌های پژوهشی استانی وزارت تعاون

انجام پژوهشهای تعاونی مستقل توسط استانها با توجه به

همکاران ارجمند مؤسسات فوق و همچنین هیأت مدیره و مدیرعامل شرکت تعاونی آبخیزداران دژکرد، تقدیر و تشکر می‌شود.

پی‌نوشت:

* به ترتیب دانشیار و دانشجوی سابق کارشناسی ارشد بخش ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز

منابع:

- اوکلی، پ، د، مارسدن (۱۳۷۰). "رهبافت‌های مشارکتی در توسعه روستایی" ترجمه منصور محمدنژاد؛ تحقیقات و بررسی روستایی، سلسله انتشارات روستا و توسعه.
- ملک‌محمدی، او حسین‌نیا، غ (۱۳۷۹). "انگیزه مشارکت زنان روستایی در برنامه‌های آموزشی و ترویجی در استان فارس" مجله علوم کشاورزی ایران، جلد سوم، شماره ۱.
- مسلک‌محمدی، ا (۱۳۷۴). "تحقیقی پیرامون شاخصهای مشارکت مردمی در مدیریت منابع طبیعی" فصلنامه جنگل و مرتع، شماره ۲۹، ص ۳۳-۲۴.

توسعه و آشنا کردن آنها به وظایف تعاونی‌ها و نقش مشارکت خود مردم در حفظ منابع طبیعی

۳- احترام به نظرات انتقادی مردم

۴- واگذاری قسمتی از سرمایه به

اموری که سودآور باشد تا تعاونی توانایی

ادامه فعالیت‌های بعدی را در زمینه‌های

مربوطه داشته باشد.

۵- ارگانه‌های دولتی در ابتدای شروع

برنامه‌ها وعده وعیدهای دور و دراز به

مردم ندهند، چرا که در صورت عدم عمل

به آنها باعث دوری مردم از صحنه

مشارکت می‌شود و عدم مشارکت مردم در

حفظ و مدیریت منابع طبیعی باعث

و خیم شدن تخریب منابع طبیعی می‌گردد.

سیاست‌گذاری

این پروژه تحقیقاتی با حمایت مالی معاونت محترم پژوهشی دانشگاه شیراز، سازمان جهاد کشاورزی و همکاریهای اداره کل آبخیزداری استان فارس به انجام رسید. لذا بدینوسیله از مسؤولین محترم و

به گونه‌ای که دسترسی مردم به نهاده‌های کشاورزی آسان باشد.

۲) فعالیتهایی در برنامه‌های تعاونی گنجانده شود که بتواند به مشکلات تولیدی اعضا، نیز پاسخگو باشد.

۳) برنامه‌ها و سیاست‌های تعاونی به گونه‌ای باشد که باعث توسعه کشاورزی و توسعه منطقه موردنظر شود تا از طریق

حسن همکاری و همدلی را در بین مردم تقویت کند.

۴) فعالیتهای تعاونی به گونه‌ای طراحی شود که اکثریت افراد بتوانند در آن شرکت کنند و از هرگونه تبعیض و سوگیری اجتناب گردد.

توصیه‌ها برای راه‌اندازی تعاونی چندمنظوره در سایر نقاط

- ۱- شناخت منطقه از جنبه‌های مختلف و تشخیص نقاط قوت و منفی منطقه
- ۲- جلب اعتماد مردم منطقه و از بین بردن نگرش منفی مردم به برنامه‌های

ویژگیهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر استان، از جمله اهداف مهمی است که وزارت تعاون دنبال می‌نماید. در این راستا، ادارات کل تعاون استانها در طول فعالیت خود با هدایت و نظارت معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج وزارت تعاون و شورای پژوهشی استان، طرحهای پژوهشی متعددی را به اجرا درآورده‌اند که فهرست مشخصات آنها در جدول شماره یک آمده است.

ترجمه کتب و گزارشهای تعاونی

یکی از وظایف قانونی دفتر تحقیقات و پژوهش وزارت تعاون، انجام تحقیقات در مورد فعالیتهای تعاونی سایر کشورها و تهیه و تدوین نحوه استفاده از اطلاعات و تجربیات آنان در تطبیق با اوضاع و احوال اجتماعی و فرهنگی کشور و تبادل اطلاعات و تجربیات می‌باشد. برای تحقق این هدف کتابها و مقالات تعاونی متعددی از زبانهای مختلف به فارسی ترجمه شده است که فهرست مشخصات آنها در جدول شماره ۲ درج شده است.

رساله‌های کارشناسی ارشد و دکترا

وزارت تعاون با هدف انجام تحقیقات تعاونی توسط دانشجویان دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور، که در مقاطع تحصیلی کارشناسی ارشد و دکترا تحصیل می‌نمایند؛ به این گروه از دانشجویان که تمایل دارند موضوع پایان‌نامه خود را در زمینه مسایل تعاون و شرکتهای تعاونی انتخاب نمایند، علاوه بر مساعدت در زمینه جمع‌آوری آمار و اطلاعات لازم برای انجام پژوهش؛ مبلغی نیز به عنوان کمک هزینه انجام پایان‌نامه دانشجویی پرداخت می‌نماید. تاکنون دانشجویان رشته‌های مختلف تحصیلی از دانشگاههای سراسر کشور در این زمینه همکاری داشته‌اند که فهرست مشخصات پایان‌نامه‌های ایشان در جدول شماره ۳ نوشته شده است.

مجله تعاون

تلفنی آگهی می‌پذیرد

تلفن: ۶۴۱۷۰۲۳

نمابر: ۶۴۹۹۶۲۳